

17 Γ 1354

ΛΟΓΟΘΕΣΙΑ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1866—1867

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς,

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

Κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΚΛΕΘΕΟΥΔΟΥ,

*Ἡς προηγείται καὶ ἐπιτάσσεται προσφώνημα τοῦ παραγιωτάτου
ἡμῶν Δεσπότη Κ. Κ. Γρηγορίου Σ'.*

« Μὴ τοίνυν, δι' ἃ πάλαι παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἡ πόλις
εὐδοξεῖ, ταῦτ' ἀνέλπτε νῦν· μηδ' ἵνα ἰδίᾳ τισὶν ὁ δεῖνα, οἷς
ἀπῶδες ἔχει, ἐπιπρέσῃ, τῆς πόλεως ἀφέλεσθε καὶ ὑμῶν αὐτῶν,
ἦν διὰ παντός αἰεὶ τοῦ χρόνου δόξαν κέκτησθε καλήν· μηδ' ὑπο-
λαμβάνετε εἶναι τὸν ἀγῶνα τόνδε ὑπὲρ ἄλλου τινός ἢ τοῦ
τῆς πόλεως ἀξιώματος, πότερον αὐτὸ δεῖ σῶν εἶναι καὶ ὅμοιον
τῷ προτέρῳ, ἢ μεθεστάναι καὶ λελυμάνθαι ».

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣ.

— — —
αὐξ'.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1866—1867

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς,

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

Κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΚΛΕΒΟΥΛΟΥ,

Ἡς προηγείται καὶ ἐπιτάσσεται προσφώνημα τοῦ παραγιωτάτου
ἡμῶν Δεσπότη Κ. Κ. Γρηγορίου Γ'.

« Μὴ τοίνυν, δι' ἃ πάλαι παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἡ πόλις
εὐδοξεῖ, ταῦτ' ἀνέλητε νῦν μὴδ' ἵνα ἰδίᾳ τισὶν ὁ δεῖνα, οἷς
ἀηδῶς ἔχει, ἐπηρεάσῃ, τῆς πόλεως ἀφέλεσθε καὶ ὑμῶν αὐτῶν,
ἦν διὰ παντός ἀεὶ τοῦ χρόνου δόξαν κέκτησθε καλήν· μὴδ' ὑπο-
λαμβάνετε εἶναι τὸν ἀγῶνα τόνδε ὑπὲρ ἄλλου τινός ἢ τοῦ
τῆς πόλεως ἀξιώματος, πότερον αὐτὸ δεῖ εἶναι καὶ ὁμοίον
τῷ προτέρῳ, ἢ μεθεστάναι καὶ λελυμέναι ». »

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

ὁ Μαυροκορδάτος, Εὐγέ-
νος ὁ Πρώτος, Κ. ὁ Κούμας,
καὶ ποθεινότατος Μητροπό-
λις ἄνδρες δ' ἐπιφανεῖς καὶ
καὶ δόξης τῆς Ἐκκλησίας
ἔγνωσαν ἀποκαταστήσαι
νήγειραν, ὑπὸ τὴν ἄμεσον
καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ
Ἐπικροτήν ευρύγων καὶ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣ.

αὐξζ'.

ΔΙΟΤΟΔΟΣΙΑ

1871

ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1868-1867

Τῆς Ἐπιμελητικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐθνικῶν Σχολῶν

1871

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

Κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Ἐπιμελητικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐθνικῶν Σχολῶν

Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐθνικῶν Σχολῶν

Ἐπιμελητικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐθνικῶν Σχολῶν

ΕΠΙΜΕΛΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Ἐπιμελητικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐθνικῶν Σχολῶν

ΟΤΕ μετὰ τὴν ἄλωσιν νῦξ ἀσέληνος ἀμαθείας κατεκάλυπτε τὰ πάντα σχεδὸν ἐν Ἀνατολῇ, ἢ τοῖς χρόνοις γηραιὰ καὶ περιώνυμος αὐτῆ μεγάλῃ Σχολῇ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη καὶ κεντρικωτάτῃ φωτοβόλος ἐστία, ἐξ ἧς διεχέοντο τὰ φῶτα τῆς ἐν Χριστῷ ὑγιούς παιδείας καὶ ἐπιστήμης, φυγαδεύοντα τὸ ψηλαφητὸν, οὕτως εἰπεῖν, ἐκεῖνο σκότος τῆς ἀπαιδευσίας, φαιδρύνοντα τὴν ἐν τῇ γῶρᾳ τῶν γραμμάτων ἐπικεχυμένην σκυθραπότητα καὶ ἀχλὺν, καὶ ὀδηγοῦντα εἰς τοὺς ἀσφαλεῖς καὶ ἀκυμάντους λιμένας τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς τὸ πολυπαθὲς ἡμῶν Γένος.

Ἐν ταύτῃ τῇ πολυχεύμονι καὶ καλλιγόνῳ Σχολῇ ἐσχολάρχησαν καὶ ἐδίδαξαν πολλοὶ καὶ διάσημοι ἄνδρες, ὧν οἱ ἐπιφανέστατοι καὶ ἀρίγνωτοι ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ κλειζόνται: Ματθαῖος ὁ Καμαριώτης, Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος, Ἰωάννης καὶ Θεοδόσιος πατὴρ καὶ υἱὸς ὁ Ζυγομαλᾶς, Φραγκῆσκος ὁ Κόκκος, Θεόφιλος ὁ Κορυθαλεὺς, Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, Σέργιος ὁ Μακραῖος, Δωρόθεος ὁ Ἠρώϊος, Κ. ὁ Κούμας, Ν. ὁ Λογάδης, καὶ τελευταῖον ὁ ἀειμνήστος καὶ ποθεινότατος Μητροπολίτης πρώην Μεσημβρίας Σαμουὴλ ὁ Κύπριος. Ἄνδρες δ' ἐπιφανεῖς καὶ ἀξιώμασι διαπρέποντες, ἐφιέμενοι τῆς εὐκλείας καὶ δόξης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, ἔγνωσαν ἀποκαταστήσαι τὸ στάδιον τῆς παιδείας εὐρύτερον ἐφ' ᾧ καὶ ἀνήγειραν, ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ διηνεκῆ προστασίαν καὶ ἐπαγρύπνησιν τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν τῇ κατὰ τὸν Βόσπορον Ἐπικερνήν εὐρύχωρον καὶ πάνυ εὐθετον καὶ ἀξιοπρεπὲς οἰκοδόμημα, συνδραμόντες αὐτῇ πολυλαχῶς, καὶ σταθεροὶ προσόδοις προικίσαντες, καὶ δὴ καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοσοῦλων κατασφαλίσαντες, ἐν ᾗ ἦτε ἔσω καὶ ἡ θύραθεν παιδεία εὐδοκίμως καὶ τελεσφόρως ἐδιδάσκετο ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρ' ὶων. Διὰ δὲ τὰς καιρικὰς περιστάσεις ἐγκλεισθεῖσα τε καὶ στενοχωρηθεῖσα αὐθις ἡ Σχολὴ ἐνθάδε, διέμενε μέχρι τῆς πρώτης Πατριαρχείας ἡμῶν ὅτε, προνοοία

Ἐκκλησιαστικῆ καὶ ταῖς ἡμετέραις καὶ τῶν λογάδων τοῦ ἔθνους συντόνως καὶ φιλοτίμως προσπαθείαις, μετεφυτεύθη πάλιν εἰς Ξηροκρήνην, ὑπὸ τὴν Σχολαρχίαν τοῦ προειρημένου ἀειμνήστου Σαμουήλ. Ἐνθεν δὲ πάλιν ἐδόξε διὰ τινὰς περιστάσεις μετατεθῆναι πρὸ δεκαοκταετίας ἐνταῦθα.

Καίτοι δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχείας ἡμῶν ἡ Σχολὴ αὕτη οὕτω ἦν οὕτω κατηρτισμένη, διὰ τὴν τῶν καιρῶν δυσχέρειαν, καὶ τοσοῦτοις κομῶσα μαθήμασι, καὶ ἀριθμῷ διδασκάλων ἐπηυξημένη, ἀλλ' ὅμως πολλοὺς καὶ ἀγλαοὺς καρποὺς ἀπέφερεν, ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ πολλακίς παρῆσθημεν μάρτυρες.

Ἀντιπαράβαλλοντες οὖν τὴν τότε κατάστασιν τῆς Σχολῆς πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν, οὐ λέγω τὴν ὑλικὴν καὶ ἐξωτερικὴν, καθ' ἣν πολλῶ ἔλαττουται ἐκείνης, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ εἶδη τῶν μαθημάτων καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν καθηγητῶν καὶ τὸν ἀκάματον ζῆλον τοῦ πολλοῦ τὴν παιδείαν καὶ πείραν σημερινοῦ Σχολάρχου, πολλῶ μείζονας καὶ πλείονας ἀπεκδεχόμεθα συγκομίσει τοὺς καρποὺς μετὰ πεποιθήσεως.

Ἐφ' ᾧ καὶ συνήλομεν σήμερον ἐνταῦθα πλήρεις ἐλπίδων χρηστῶν, ἵνα τρυγήσωμεν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ φερεζῶους τούτους καρποὺς, οὓς καὶ κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος ἐκαρποφόρησεν ἡ πάντοτε πολυφόρος αὕτη Σχολή, καὶ καταστέψωμεν τοὺς ἐργαζομένους τοῖς προσήκουσιν ἐπαίνοις καὶ ταῖς πατρικαῖς ἡμῶν εὐλογίαις, εὐρόντες τὴν καρποφορίαν ἰσόρροπον καὶ ἀνταξίαν τῆς τε δραστηρίου καὶ ἀκραιφνοῦς ἐπιμελείας τοῦ σχολαρχοῦντος καὶ τῆς ἀόκνου προθυμίας τῶν διδασκόντων καὶ ἐπαλειφόντων αὐτοὺς ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ παλαίστρᾳ καὶ τῆς διηνεκοῦς μερίμνης καὶ φροντίδος τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν προκρίτων τοῦ ἔθνους, καθὼς καὶ τῶν ἀξιεπαίων καὶ φιλοτίμων προσπαθειῶν τῶν τῆς Σχολῆς ἐπιτρόπων.

Δεῦτε δὴ νῦν, ὦ ἀγαπητὰ καὶ περισπούδαστα τῆς εὐσεβείας μεριάκια, δεῦτε, παραστάντες εἰς μέσον, εὐφράνατε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνιζομένους, ἐπιδεικνύοντες καρποὺς ἀξιολόγους καὶ ἀνταξίους τῆς τε περὶ ἡμῶν ὑπολήψεως καὶ τοῦ κλέους τῆς πρεσβυτάτης ταύτης καὶ περιωνύμου Σχολῆς.

Ἐνταῦθα δὲ στήσαντες τὸν ἡμέτερον λόγον, παραχωροῦμεν αὐτὸν τοῖς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῆς ἐγκειρισμένοις τῷ τε σοφῷ Σχολάρχῃ καὶ τοῖς ἀκαμάτοις καθηγηταῖς.

Τῆς προσλαλιᾶς ταύτης πᾶνυ σεμνῶς καὶ τόνῳ πατρικῷ ἀπαγγελθείσης, ὁ Σχολάρχης πρὸ τοῦ ἄψασθαι τῆς εἰθισμένης Λογοδοσίας ἠὲ χαρίστησε διὰ τῶν ἐξῆς ὀλίγων, ἀλλ' ἔκφραστικῶν λέξεων.

προδοκίαι κινεῖται ἐκ τῆς

Εὐγνωμονεῖ, Παναγιώτατε Δέσποτα, πᾶσα ἡ Σχολὴ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πατρικοῖς αἰσθημασιν, ἃ ἡ ἴμ. Θ. Π. τρέφει ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου σεμνώματος. Ἐλπίζει δὲ ὅτι, τοιούτους παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων λαχούσα προστάτας καὶ ἀντιλήπτορας, οὐκ εἰς μακρὰν, θείᾳ χάριτι, ἀναδειχθήσεται ἀξία τῶν ὑμετέρων εὐχῶν καὶ προσδοκιῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ τοῦ κλέους αὐτῆς.

Εὐγνωμονεῖ, Παναγιώτατε Δέσποτα, πᾶσα ἡ Σχολὴ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πατρικοῖς αἰσθημασιν, ἃ ἡ ἴμ. Θ. Π. τρέφει ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου σεμνώματος. Ἐλπίζει δὲ ὅτι, τοιούτους παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων λαχούσα προστάτας καὶ ἀντιλήπτορας, οὐκ εἰς μακρὰν, θείᾳ χάριτι, ἀναδειχθήσεται ἀξία τῶν ὑμετέρων εὐχῶν καὶ προσδοκιῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ τοῦ κλέους αὐτῆς.

Εὐγνωμονεῖ, Παναγιώτατε Δέσποτα, πᾶσα ἡ Σχολὴ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πατρικοῖς αἰσθημασιν, ἃ ἡ ἴμ. Θ. Π. τρέφει ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου σεμνώματος. Ἐλπίζει δὲ ὅτι, τοιούτους παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων λαχούσα προστάτας καὶ ἀντιλήπτορας, οὐκ εἰς μακρὰν, θείᾳ χάριτι, ἀναδειχθήσεται ἀξία τῶν ὑμετέρων εὐχῶν καὶ προσδοκιῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ τοῦ κλέους αὐτῆς.

Εὐγνωμονεῖ, Παναγιώτατε Δέσποτα, πᾶσα ἡ Σχολὴ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πατρικοῖς αἰσθημασιν, ἃ ἡ ἴμ. Θ. Π. τρέφει ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου σεμνώματος. Ἐλπίζει δὲ ὅτι, τοιούτους παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων λαχούσα προστάτας καὶ ἀντιλήπτορας, οὐκ εἰς μακρὰν, θείᾳ χάριτι, ἀναδειχθήσεται ἀξία τῶν ὑμετέρων εὐχῶν καὶ προσδοκιῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ τοῦ κλέους αὐτῆς.

Παναγιώτατε καὶ Φειδότητε Δέσποτα,

Ἁγία καὶ σεβασμία Σύνοδος,

Καὶ ἡ λοιπὴ ἐντιμοτάτη καὶ φιλόμουσος ὁμήγουρις.

ΑΚΤΥΛΟΣ

Θεοῦ ἐνεχάραξεν ἐν ταῖς πλαξὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας σοφὸν καὶ ὀνησιμώτατον νόμον, ἐκδηλούμενον ἐν τῷ νόῳ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ θεοδωρῆτῳ ἀποκαλύψει, τὸν νόμον, καθ' ὃν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων τόσῳ εὐμαρέστερον καὶ γοργότερον βηματίζει πρὸς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ τελειότητα, ὅσῳ συχνότερον ἐπεισδύων εἰς τὸ ἄδυτον τῆς οἰκειᾶς συνειδήσεως, αὐστηρὰς ἀπαιτεῖ τὰς εὐθύνas τῶν ἑαυτοῦ πράξεων καὶ ἐνθυμημάτων, ἵνα μείζονα τὴν αὐτογνωσίαν αὐτὸς ἀρύσῃται, ἢ ἵνα ὑποβάλλῃ τὴν κρίσιν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ὑπὸ κριτήριον ἐξωτερικόν, ἐπίγειον ἢ οὐράνιον, δημοσιώτερον καὶ σοφώτερον. Εἰς ἐπιμαρτυρίαν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ θεοφωτεύτου ἅμα καὶ κοινωνικοῦ τούτου νόμου Πυθαγόρας μὲν ὁ βαθύφρων καὶ ἐξόχως παιδαγωγικὸς φιλόσοφος ἐνετέλλετο καὶ παρηγγύα τοῖς μαθηταῖς τοιαύτην καθημερινὴν ἐνδόμυχον καὶ ἀδέκαστον εὐθυαν ὑπὸ τὸν τύπον:

Πῆ παρίβηκ, τί δ' ἔρεξα, τί μοι θεόν οὐκ ἐτελέσθη;

Τῶν δὲ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων πολιτειῶν αἱ εὐνομούμεναι ὑπευθύνους καθιστάσι πάντας ἀπαξιαπλῶς τοὺς μικρὸν ἢ μέγα διαχειριζομένους δημόσιον ἔργον καὶ διακόνημα, ἐπαινοῦσαι μὲν καὶ βραβεύουσαι τοὺς εὐδοκμοῦντας, τοὺς δὲ ἀδοκίμους καὶ καταχραστὰς περιστέλλουσαι. Καὶ γὰρ ἄνευ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τούτου οὔτε τὰ κοινὰ καθιδρύματα καὶ πράγματα διαρκῶς ἀσφαλιζόνται, οὔτε ἄμιλλα ἐμφιλοχωρεῖ ἢ καλλιζωνος μήτηρ τῶν ἀγαθῶν καὶ μεγάλων πράξεων. Καὶ ἐν τούτῳ κυρίως ἔχει τὸν λόγον πολλῶν λαῶν καὶ αἰῶνων ἡ στασιμότης καὶ ἀδράνεια, ὅτι οἱ τὰ κατ' αὐτοὺς κοινὰ διευθύνοντες διαλανθάνουσι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀνεύθυνοι ποιοῦντες ὅ,τι ἂν θέλωσι.

—*Κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθευ.*

Καλῶς οὖν καθάπαξ δικαιοσύνης καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ἵνα καὶ τὰ σχολεῖα δημοσία ὑπέγωσι τὰς νενομισμένας εὐθύνas, καὶ εὐθύνωνται μὲν οἱ μαθηταὶ ἐν οἷς ἔμαθον καλοῖς καὶ χρησίμοις τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι· εὐθύνωνται δὲ οἱ διδάσκαλοι ἐν οἷς καὶ ὅπως γεωργήσαντες ἔσπειραν· εὐθύνωνται καὶ πρυτάνεις καὶ σχολάρχαι καὶ γυμνασίαρχοι, ὑφ' ὧν τὴν πηδαλιουχίαν καὶ ποδηγέτησιν ἐκεῖν' ἀμφοτέρω διεξάγονται· σήμερον, ὅτε ὁ τὰ τῆς φιλομαθείας πληθύνων φωτεινὰ

γεννήματα φωτοπάρχοι τῶν αἰῶνων πρυτάνεις καὶ ἕτερον ἐπιμετρέτηκεν ὄλιγον ἔτος ἐν τῇ ἠλικιώσει τῆς μεγαλωνύμου ταύτης καὶ τοῖς χρόνοις σεβασμίας Σχολῆς, ἀνάγκη πᾶσα ἐφαρμοῖσαι κἀνταῦθα τὸ Πυθαγόρειον, καὶ διὰ βραχείας ἐπόψεως δεῖξαι τί μὲν τῶν ὀφειλομένων καὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐπράχθη, τί δὲ τῶν δεόντων καὶ τίνος χάριν οὐκ ἐτελέσθη. Καὶ τοῦτο οὐχ ἀπλῆς ὀσίας καὶ ἐπιδείξεως ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα καταστῇ φανερόν πᾶσι τοῖς τοῦ ἔθνους ὅλου προκαθημένοις πατράσι τε καὶ πρόδροις πῶς ποτε ἢ διὰ μακρῶν καὶ ἀλαμπῶν χρόνων παρὰ τὰ πρόθυρα τῆς Ἀνατολῆς φῶς πανσέληνον χροματίσασα Σχολὴ ζήσεται καὶ εἰς ταύτην, καθάπερ εὐγενὲς θυγάτριον ἐνδόξων καὶ σοφωτάτων πατέρων, ζῶν ἄκμης καὶ δυνάμεως, καὶ ὁσημέραι αὐτῇ προβαίνουσα, συμπροβιβάσει, τὸ ἐπ' αὐτῇ, καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἐβῶν Γένος ἐπὶ τὰ τελειώτερα. Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ δίκην ἀρχαίων ἐλληνοδικῶν καὶ ἀγωνοθετῶν τιμῶντες τὸν ἐπέτειον καὶ εὐσημὸν τούτον πνευματικὸν θερισμὸν ἀριδῆλως τεκμηριοῦσιν, ὅτι οὐκ ἐν παρέργῳ τίθενται τὸ χρυσοῦν τούτο τῆς ἐθνικῆς ἐπιστήμης λήϊον, ὃ ἡ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ τοῦ Γένους πλουσία χεῖρ δαφιλῶς καὶ ἀενάως ἀρδεύει. « Ὀφείλει δὲ ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν », κατὰ τὸ λόγιον.

α. Φοιτηταί, Ἀκροαταὶ καὶ Ὑπότροφοι.

Καὶ δὴ ἀρχόμενοι τοῦ λόγου ἀπὸ τῶν φοιτητῶν, τῶν πρωτολείων τούτων τῆς ἄρτι ὑποφωσκούσης νέας καὶ ἐπιμελέστερον κατηρητισμένης γενεᾶς, ὑπερ' ὧν ἡ κοινωνία μοχθεῖ, καὶ ὧν ἕνεκα σήμερον τοσαύτη πᾶμπροστος καὶ λογὰς συνῆλθεν ὁμήγουρις, ἵνα θεάσῃται τε καὶ ἐπαινέσῃ παιδείας καὶ ἀρετῆς ἀγάλματα ἀγλαὰ καὶ ὀσίας μεμουςωμένα, γνωστὸν καθίσταμεν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ μάλιστα καὶ τῆς ποιότητος τῶν φοιτῶντων κρίνουσι τῆς κοινωνίας ἡμῶν τὸ φιλεισιτήμον καὶ φιλογράμματον φρόνημα, ὅτι κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐνεγράφησαν ἐν τῷ τῆς Σχολῆς μητρώῳ τακτικοὶ φοιτηταὶ 197 (πλὴν τῶν ἐν τῇ Προκαταρκτικῇ 470), ἐν πέντε τάξεσι διανενημεμένοι κατὰ τὸν τῆς Σχολῆς πενταετῆ δόλιχον. Τούτων οἱ μὲν ὀγδοσῆκοντα ὀρμῶνται ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς· οἱ δὲ λοιποὶ ἑκατὸν δεκαεπτὰ εἰσιν ἐξωτερικοὶ, πλείους οὗτοι ἐκεῖνων πάντοτε διὰ τὴν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου καθιδρύματος γενικότητα. Τούτοις προσετέθησαν καὶ ἀκροαταὶ πεντεκαίδεκα, κατ' ἐκλογὴν ἀκροώμενοι. Ἐν δὲ πᾶσι τοῖς ἀκροαταῖς καὶ τοῖς φοιτηταῖς, ὀρθοδόξοι οὐσι χριστιανοῖς, συμπεριελήφθησαν τρεῖς Ἀρμένιοι, εἰς Ἰσραηλιτῆς καὶ εἰς Ὀθωμανός, δωρεὰν αὐτοῖς ἐπιτραπέσιος τῆς ἀκρόσεως καὶ φοιτήσεως κατὰ τὸν ἀεὶ φιλόφρονον καὶ κοσμοπολιτικὸν τοῦ Ἑλλήνος χαρακτήρα.

Ἐσχόμεν δ' ἂν ἴσως καὶ πολλῶ πλείονας φοιτητὰς, εἰμὴ τρεῖς τινες ἀφορμαὶ συνέτεινον εἰς ἐλάττωσιν· ἔνθεν μὲν τὰ γλίσχρα μὲν, δυσπόριστα δὲ καὶ γογγυσμοῦ ἀδίκου, ἔστιν ὅτε, παραίτια διδάκτρα ἐπὶ τῷ εἰσιτηρίῳ

ἐθεν δὲ, ὅτι τοὺς καθ' ἕκαστον μῆνα ὅλον τοῦ ἔτους ἐμφανιζομένους εἰς ἐγγρα-
φὴν οὐ παρεδεδάμεθα πλὴν τῶν ἐξ ἀρχῆς, ἐκεῖνο ἐκ πείρας γινώσκοντες, ὅτι
ἀδιασπάζως ἀλληλένδετα ὄντα τὰ μαθήματα, οὐκ ἄλλως γίνονται μαθητὰ
καὶ καταληπτὰ ἢ διὰ τῆς ἐξ ὑπαρχῆς ἀδιακόπου καὶ συνεχοῦς ἀκροάσεως.
Διὸ καὶ ὅσοι ἐν τῷ μεταξὺ τῆς μαθητείας πλεονάκις ἀπουσιάζουσιν,
οὗτοί εἰσι καὶ οἱ ἐλαττον ἐπιδιδόντες ἐν τοῖς μαθήμασι καὶ τρίτῃ ἀφορμῇ
ὅτι, πλειονῶν διδασκομένων μαθημάτων καὶ ἐνίων τούτων τῇ ἐπιστήμῃ
μᾶλλον ἢ τῷ κοινῷ καὶ ἐμπολαίῳ βίῳ δοκούντων χρησίμων, οἱ πάντες
ὑποχρεοῦνται εἰς ἀκρόασιν καὶ ἐξέτασιν αὐτῶν ἀπαραίτητον. Τοῦθ' ὅπερ
ἐνίοις μὲν τῶν ὡς φοιτητῶν τὸ κατ' ἀρχὰς προσελθόντων μετέστησεν
εἰς τοὺς περὶ ὧν οὐδεὶς ἐλεγχος ἀκροατάς· ἐνίοις δὲ διὰ λόγους υγιείας
ἐπειθανάγκασε, τῇ μεσιτείᾳ τῶν γονέων καὶ προστατῶν αὐτῶν, εἰς
ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως τῆς μιᾶς ἢ καὶ τῶν δύο νεωτέρων γλωσσῶν,
τῆς ὀθωμανικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς· καὶ ἄλλους ἐπ' ἄλλα διδασκῆρια
ισχυρότερα ἢ εἰς τὸν κοινὸν βίον καθεῖλκυσε. Οἶδα ὅτι, ὅσα τὰ μαθήματα
πλείω, τοσοῦτ' αὖ καὶ ἡ ἐργασία βαρυτέρα· ἀλλὰ τί ποιητέον; χαλεπὰ
τὰ καλὰ κατέστησεν ἢ τῶν πρωτοπλάστων ἀμαρτία· χωρὶς δὲ ἰδρωτὸς
καὶ τῆς προσηκούσης ἀσθηρότητος ταχὺ ἢ βράδιον καταρῖρει καὶ φθίνει
καὶ ἡ δοξα ταύτης τῆς Σχολῆς, ὡς καὶ τοσοῦτων ἄλλων θωπευτικωτέρων
τῆς νεολαίας καὶ τῆς τὰ πρόχειρα ἐπιδιωκούσης κοινωνίας.

Εἰ δέ τις ἄλλως λέγει καὶ θέλει, πλατεῖα κέλευθος.

Τούτων τῶν φοιτητῶν ἐγένοντο ὑπότροφοι ἑνδεκα, ἐκατοντάγροσον
μὲν κατὰ μῆνα χορηγίαν λαμβάνων ὁ εἰς, ὁ καὶ ὠρισμένης Μαδυτινῆς,
ἵνα, πληρομένον τοῦ ὅρου τῆς ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος Κ. Χατζῆ Στεφανῆ
Γαϊτανάκη γενομένης πέρυσι προσφοράς πειραματικῶν τιμῶν ὀργάνων,
καὶ ἕτεροι πόλις, πόθω καὶ φιλοτιμίᾳ τοῦ τυχεῖν ὁμοίας προνομίας,
ἠλεκτρισθῶσιν ἐπὶ δωρεὰς ἀναλόγους· οἱ δὲ λοιποὶ πεντηκοντάγροσον
πάντες, ἕως οὗ μείζων τοῦ ταμείου τῆς Σχολῆς εὐπορία ἐπαυξήθη
τὴν τε ἀριθμὸν καὶ τὴν χορηγίαν τῶν ὑποτρόφων, καθὰ πολλὰκις
πυζάμεθα καὶ παρεκαλέσαμεν. Οἱ δὲ πρὸ διετίας ἀποσταλέντες ἐν
ὀνόματι τῆς Σχολῆς, δαπάνη δύο φιλοτιμῶν ὁμογενῶν (τῶν κ. κ. Γ.
Ζαρίφη, καὶ Χ. Γ. Κωνσταντινίδου), ἵνα ὁ μὲν καταρτισθῆ περὶ τὴν
λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φολολογίαν, ὁ δὲ περὶ τὰ φιλοσοφικά, διατελοῦσιν
ἐτι διδασκόμενοι ἑλληνικώτερον ἐν ταῖς κατὰ τὸν Βοιωτικὸν κύκλον
Λιπαραιῖς καὶ Ἰοστεράνοις, καὶ ἀοιδίμοις Ἀθάναϊς, τῷ κλεινῷ ἐκείνῳ
τῆς ἑλλαδικῆς διανοίας ἐρείσματι, ἐνθα ζῶσιν ἐν τοῖς πράγμασιν ὁ Θου-
κυδίδης καὶ ὁ Δημοσθένης. Ἰποσαίνει δ' ἐλπίς, ὅτι ἢ αὐτοὶ αὐτῶν οἱ
φιλόμοσοι προστάται, ἢ ἕτερός τις ἐπιχορηγήσει τὸ ἱκανὸν ἀνάλωμα διὰ
τὴν πολυγράμματον καὶ συστηματικὴν Γερμανίαν. Καίτοι ὁ ἕτερος
τούτων τῶν χορηγῶν (πρὸς ἐπαινον λέγω τοῦτο) διάκειται οὐ πᾶν συμ-
παθῶς πρὸς τὴν ἐν τῇ ὀυτικῇ Εὐρώπῃ παιδευσιν τῆς ὁμογενοῦς νεότητος,

ἄτε δὴ καλὰ τε καὶ τάναντία συναποφερομένην ἐν ἡλικίαις καὶ
ἡθεσιν ἀπλάστοις καὶ εὐπτοῦτοις. Καὶ ἀληθῶς ἢ ἀλλοδαπῇ ἤκιστα
φαίνεται φειδομένη τῶν πατρίων θεσμῶν καὶ ἠθῶν καὶ φρονημάτων τοῦ
ἐκπαιδευμένου ξένου· οὐ γὰρ οὐδὲ ἀνυπόπτοι τὸ παράπαν ἐπανακάμ-
πτουσιν εἰς τὰ ἴδια, ἐὰν δέη κρίνειν ἐπαγωγικῶς ἀπὸ τῶν ὀλίγων. Καὶ
ὅμως δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ὀλισθηρὸν καὶ ὑπόπτον τῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ
ἐκπαίδευσίς ἀρά γε οὐκ ὀφείλομεν παντὶ σθένει καὶ τρόπῳ μίαν
γούν Σχολὴν ἐθνικὴν ἐλληνικῶς ἅμα καὶ εὐρωπαϊκῶς καὶ μεγαλωστί
μεγάλῃν ἐπαξίως τοῦ ὀνόματος καταστήσαι ἐν τῇ γενεθλίῳ χώρᾳ, τῇ
βασίλειδι ταύτῃ τῶν πόλεων, πρὸς τὸ ἔχειν ἀκοιφνῶς ἐθνικὴν καὶ ἐπαρκῆ
καὶ πρόχειρον, ἀπονωτέραν καὶ ἀκίνδυνον τὴν ἀναξίαν τοῦ νῦν αἰῶνος
ἐκπαίδευσιν; Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῦτο οὐ μόνον ἀργυρίου καὶ φιλοτιμίας
δεόμεθα, ἀλλὰ καὶ καθηγητῶν συστηματικῶς πεπαιδευμένων καὶ
τὰ πάντα εἰδικῶς εὐδοκιμούντων, ἀπὸ μὲν ἐνδεχομένης ἐν τῇ πρὸς
ἐσπέραν Εὐρώπῃ διαφθορᾶς προφυλάττει ἐσκεμμένη ἐκλογή, ἀσθηρὰ
ἐποπτεία καὶ ἀξιοχρεῶς ἐγγύσις· ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς δυσὶν ἐκείνοις ὑπο-
τρόφοις θαρρύντως προβάλλω καὶ τρίτον ἐπὶ σπουδῇ τῆς ἑλληνικῆς
φιλολογίας ἕνα τῶν νῦν ἀποφοιτῶντων τελειοδιδάκτων, νέον πᾶν
σεμνὸν καὶ νουνεγῆ καὶ φιλόπονον καὶ περὶ τὰ γράμματα δοκιμώτατον,
Δημήτριον Εὐθυβούλῃν, υἱὸν πατρὸς ἀειμνήστου καὶ τῷ ἔθνει οὐκ ἀνα-
φελοῦς γενομένου. Πέποιθα, ὅτι καὶ περὶ τούτου μελήσει τῇ πανσέμνῳ
μητρὶ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἐφ' ἧς τῶν ἱερῶν καὶ ἀειζῶων
νότων αὐτῆς ἡ Σχολὴ καὶ ὅλον αὐτῆς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστώδες καὶ τὸ
μέλλον κλέος ἐνδόξως καὶ ἀραρότως ἐπαναπαύεται.

6'. Ἡ τῶν φοιτητῶν διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ διάπλασις.

Περὶ μαθητῶν καὶ μαθητείας, σχολείων καὶ διδασκαλίας λόγου
γινόμενου, αὐτόματον εἰς μέσον προκύπτει πάντοτε τὸ περὶ τῆς διανοη-
τικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τῶν μαθητιῶντων ζήτημα: Πότερον,
παρέχουσαι ἀρά γε τὰ σχολεῖα τοῖς νέοις νοῦν ὑγιᾶ καὶ στέρρον καὶ σὺν
αὐτῷ ἦθη ἐμμελῆ καὶ ἀστυκά, ἥμερα καὶ χριστιανικά, ἢ μόνον γράμματα
ξηρὰ καὶ ἀνθρωπίνην τινὰ μάθησιν ματαιόσχολον ἐπαγγέλλονται;

ἀ. Ἀρχαία τις γνώμη τῶν Ἑλλήνων διέστελλε τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν γραμ-
μάτων, ὡς δύο διακεκριμένα πράγματα, λέγουσα· « Δεῖ μὲν γράμματα
εἰδέναι, δεῖ δὲ καὶ νοῦν ἔχειν », ἧς ἀντίστοιχον ἐξέερον οἱ κάτω χρόνοι
ταύτην: « Ἄλλα τὰ γράμματα τοῦ σχολείου, καὶ ἄλλα τὰ τοῦ κόσμου »,
γνώμην, δι' ἧς συνήθως ἐγκαλλωπιζέται ἡ ἀπαιδευτος βιοτεχνούση. Ἐὰν
αἱ γνώμαι αὗται ἐνέχουσιν ἀλήθειάν τινα, ἢ ἀλήθεια αὐτῆ ἐν τούτῳ
κεῖται, ὅτι πᾶσα θεωρία, χωρισθεῖσα τῆς πράξεως, μικρὸν ὠφελεῖ τὸν
ἔχοντα, καθὼς καὶ ὁ φυσικὸς ὀφθαλμὸς, ἢ ῥίς, ἢ ἀφῆ, τότε δραστικώτερον
ἀντιλαμβάνονται τῶν ὀρατῶν, τῶν ὄσφραντῶν, τῶν ἀπτῶν, ὅταν ἐπιμελῶς

ἀσκηθῶσιν. Ἡ παιδεία ἐστὶν ὀφθαλμὸς ἅμα καὶ φῶς τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Φῶς μὲν, καθ' ὅσον οὐκ ἄλλως ὄρα καὶ ἐνεργεῖ ἢ ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας· τὰς δὲ γενικὰς καὶ θεμελιώδεις ἀληθείας θησαυρίζομεν οὐχὶ πόσον ἐκ τῆς ἀτομικῆς καὶ λίαν περιορισμένης πείρας, ὅσον ἐκ τῆς συστηματικῆς καὶ πληρῆστερας διδασκαλίας. Ὀφθαλμὸς δὲ, καθ' ὅσον ὁ νοῦς διὰ τῆς παιδείας κτάται τόσῳ μείζονα δύναμιν νοερὰν ἐποπτικὴν καὶ γνωστικὴν καὶ κριτικὴν, ὅσῳ ἀκριβέστερον ἐκμανθάνει τὰς τῶν ὄντων σχέσεις καὶ ιδιότητες, ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν γεννῶνται ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι ἔννοιαι, ὑπερκείμεναι τῆς τῶν ἀπαιδευτῶν σφαίρας. Τρέφεται ἄρα καὶ ζωογονεῖται ὁ νοῦς διὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ πάσης νοερᾶς ἐνεργείας, ὃν τρόπον ἡ σὰρξ διὰ τῆς ὑλικῆς τροφῆς καὶ ἐργασίας. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ Ἀποστόλου ὑπὸ πνευματικωτέρων ἐνοιῶν, « Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννοτε ». Κοινῶς λέγεται ὅτι *γεννᾶται ὁ ποιητής, γεννᾶται ὁ ῥήτωρ, γεννᾶται ὁ καλλιτέχνης*, καὶ τὰ παραπλήσια· ἵνα σημανθῆ ὅτι ἕκαστος δωρεῖται ὑπὸ τῆς φύσεως δεξιότητά τινα καὶ εὐχέρειαν πρὸς τοῦτο ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἔργον τῆς διανοίας. Καὶ ὅμως πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι οὔτε ὁ ποιητὴς τοῦ δάσους, ἐφ' ὅσον, ἐν τῷ δάσει μένων, μόνον τῶν ἐν τῷ δάσει μετέχει ἀτέχνων καὶ φυσικῶν ἐντυπώσεων καὶ γνώσεων, καθίσταται Ὀμηρὸς ἢ Μίλτων, Σοφοκλῆς ἢ Σακεσπῆρος· οὔτε ὁ δημαγωγὸς καὶ ῥήτωρ τοῦ χωρίου ἀναδεικνύεται Περικλῆς ἢ Δημοσθένης καὶ Κικέρων ἢ Θίερος ἢ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος· οὔτε καλλιτέχνης χωριδίου ἀπαίδευτος δύναται συλλαβεῖν τὸν Παρθενῶνα, τὸν Ὀλύμπιον Δία, τοὺς ὕμνους τοῦ Πινδάρου ἢ τὴν δαιδαλέαν καὶ ἐξαισίον ἁρμονίαν τοῦ Μοζάρτου καὶ τοῦ Βετχόβεν. Ἀλλὰ μόνον αἱ μεγάλαι καὶ σοφώτεραι κοινῶν αἱ γεννώσι τοὺς περὶ ἕκαστον εἶδος ἐξόχους ἀνδρας, διότι γίνονται αἱ πόλεις αὐταὶ τόσῳ πλατύτερα καὶ τελειότερα θεωρητικὰ τε καὶ πρακτικὰ σχολεῖα, ὅσῳ πλείονων καὶ σοφώτερον ἀνδρῶν εὐμοιροῦσι. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀψυχὸς φύσις διδάσκει, ὅτι ἕκαστον τῶν γήινων εἰδῶν καὶ κλιμάτων εὐδοκιμεῖ πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ φυτὸν καὶ τὸ ζῶον οὐχ ἁπλῶς καὶ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ἀπ' οὗ τύχη τῆς ἐγκαίρου καταβολῆς σπέρματος ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἐπιτηδείας γεωργικῆς χειρὸς καὶ τῆς τῶν καιρῶν εὐκρασίας καὶ τοῦ τὰ πάντα ἀδρῶντος καὶ πεπαίνοντος χρόνου. Ἀλλὰ καὶ ὅπου ἡ φύσις ἐναντιοῦται, κἀκεῖ τὰ ἀγαθὰ τῆς διδασκαλίας σπέρματα οὐ μένουσι παντάπασιν στείρα καὶ ἄκαρπα, ἀλλὰ καρποφοροῦσι πάντοτε, εἰ καὶ σχετικῶς ὀλιγώτερον, ὥστε καὶ ἐπαληθεῦσαι τὴν γνώμην, ὅτι ἡ τέχνη *ρικᾶ τὴν φύσιν*, καθὼς μετὰ τῆς τέχνης ἀληθεύει τὸ τοῦ μελοποιού, « Τὸ δὲ φυᾶ κράτιστον ἅπαν ». Καθόλου τοίνυν διαφορὰ κυριώδης ἀνδρὸς πεπαιδευμένου καὶ ἀνδρὸς ἀπαιδευτοῦ αὕτη ἐστίν, ὅτι οὗτος μὲν, εἴτε κέκτηται τὸν φυσικὸν νοῦν εἴτε μὴ, ὅλη αὐτοῦ ἡ νοερὰ τροφή καὶ ἰσχύς περιορίζεται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γενεθλίῳ γῆ καὶ οἰκίᾳ καὶ πείρᾳ· ὁ δὲ πεπαιδευμένος, εἰ μὲν ἔχει ἴδιον ἐμφυτον νοῦν, προσκτᾶται διὰ τῆς παιδείας τὸν εὐρύτατον

καὶ πάμμεγαν νοῦν πολλῶν καὶ σοφῶν αἰῶνων καὶ νόων. Εἰ δὲ ἀμοιρεῖ ἐξόχου τινὸς φυσικοῦ νοῦς, πάλιν τῇ βοήθειᾳ τῆς μαθήσεως καθίσταται ὁ διὰ τῆς ἀκόντης ὀξυνόμενος καὶ ἐν τῷ ὕδατι φαρμασσόμενος σίδηρος. Ὡστε πᾶσα σχολὴ καὶ διαφερόντως αἱ διδάσκουσαι τὴν πολύσοφον ἑλληνικὴν καὶ ῥωμαϊκὴν ἀρχαιομάθειαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, τὰς ἠθικὰς καὶ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας, ἀναμφιλέκτως εἰσι πηγαὶ τοσοῦτου νοῦς, ὅσου οὐδέποτε εὐμοιρεῖ οὐδὲ ἡ φύσει νοημονεστάτη τῶν ἀπαιδευσιῶν, κἂν διανύσῃ τρεῖς καὶ τετράκις τὰ ἔτη τοῦ Ὀμηρίου Νέστορος. Καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος λόγιον, ἀτελειωθείς ἐν ὀλίγῳ, ἐπλήρωσε χρόνους μακροὺς ἢ, ἀνευρίσκει τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ ἐφαρμογὴν ἐξαιρέτως ἐν τῇ τάξει τῶν σοφῶν, ὧν ἡ νοερὰ λαμπριδία, εὐθύς ὡς ἂν ἐξανατελῆ ἐκ στόματος ζῶντος ἢ ἀπὸ συγγραφῆς ζωτικῆς καὶ ἔμπνου, οὐδέποτε δύνει ἢ ἀμαυροῦται ἕως συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀναγκαῖα ταῦτα διὰ τινὰς ἐώλους προλήψεις, δηλητηριαζούσας εὐθύς ἐκ παιδῶν τὰς φιλομαθεῖς ψυχὰς τῆς νεότητος.

6'. Ἀλλὰ τί ὠφελεῖ ὁ πολὺς καὶ ἰσχυρὸς νοῦς καὶ τὰ πολλὰ τὰ γράμματα καὶ πᾶσαι αἱ ἀνθρώπινοι γνώσεις χωρὶς τοῦ θείου φόβου, χωρὶς τῆς ἠθικῆς καὶ εὐαγγελικῆς μορφώσεως τῆς καρδίας; Ἡ σωκρατικὴ φιλοσοφία, ἢ, ὡς εἶ τις ἄλλη, τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τῶν νέων ἀνατροφῆς ἐπιμεληθεῖσα, ἀρετὴν ἀποκαλοῦσα καὶ νομιζούσα τὴν ὀρθὴν παιδείαν, *παυροῦσαν οὐ σοφίαν* ἔλεγε πᾶσαν μάθησιν, μὴ φέρουσαν τὸν ἀριπρεπῆ καὶ ἀδαμάντινον καὶ σωσίβιον τῆς ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης χαρακτῆρα· « Πᾶσα ἐπιστήμη, χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία οὐ σοφία φαίνεται ». Καὶ ἀληθὴς ἢ ἀληθινὴ σοφία, ἢ τῷ θείῳ θρόνῳ συμπάρεδρος, οὐ δύναται τεκνώσαι εἰ μὴ φύσιν χρηστὴν καὶ μαλακὴν καὶ λείαν καὶ εὐθεῖαν καὶ καλοκάγαθον (*virum probum*). Ἡ δὲ ἐκ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἀρυσμένη τὰ ἴθνη τὰ σεμνὰ καὶ τὸν κανόνα τῆς εὐσεβείας μεγάλη αὕτη Σχολή, τοῦτο ποιεῖται πρώτιστον μέλημα, τὸ ἀρτύνειν καὶ ἀλίξειν ἅπαν διδάγματα διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ χυμοῦ. Εἰς τοῦτο φέρουσι μὲν εἰδικῶς τὰ τρία διδασκόμενα θρησκευτικὰ μαθήματα· φέρει δὲ γενικῶς καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ διδασκαλία καὶ ἐπαγρύπνησις. Ὅτε δὲ καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ καθάπερ Πυθαγόρειος ἀδελφότης συνδιητώμεθα πάντες ἐν ἐκείνῳ τῷ μουσοτερπεῖ καὶ εὐρυχώρῳ καὶ εὐθέτῳ κατὰ Σηροκρήνην μεγάρῳ, παρὰ τὴν ἄλλην ἄκνον καὶ ἀδιάλειπτον ἐποπτεῖαν τῆς χριστομιμήτου Σχολαρχίας (Σαμουὴλ ἐκεῖνου τοῦ Κυπρίου, οὗ τὸ κλέος ἐν ἀρχιερεῦσι καὶ διδασκαλοῖς παναοίδιμον καὶ αἰδίων) προσετίθετο καὶ ἡ χριστιανικωτέρα πρόνοια τοῦ ἐξμολογεῖσθαι τοὺς πάντας ἐν τῇ Σχολῇ καὶ μεταλαμβάνειν ὑπόψιν καὶ χειραγωγίαν τοῦ οὐδὲν μᾶλλον περὶ τὰ μαθήματα ἢ καὶ τὴν ἀρετὴν σχολαρχοῦντος καὶ πρυτανεύοντος. Τὰ δὲ νῦν, ὅποτε ἄλλος ἄλλοθεν οἰφοιτηταὶ συνιόντες καὶ μόλις ἐξάωρον ἐν τῇ Σχολῇ διαμένοντες,

ἄλλην ἄλλος ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ κατ' οἶκον ἄγει ἀνατροπὴν καὶ διαίταν ἀνέποπτος καὶ ἀπαρατήρητος, μόλις κατορθοῦται ἢ ἐν τῇ Σχολῇ ἐξομολόγησις. Ἐστὼ καὶ τοῦτο μία τῶν πολλῶν ἐλλείψεων τῆς Σχολῆς, περὶ ἧς εἰπεῖν δυνατὸν τὰ περὶ τῆς Ησιοδείου πατρίδος

Χεῖμα κακὴ, θέρει ἀργαλέη, οὐδέποτ' ἐσθλή (α).

Ὅπως ἂν ἔχη, ἢ τῶν φοιτητῶν ἠθικὴ σεμνότης καὶ κοσμιότης, θεῖα χάριτι ἐδείχθη οὐ πάμπαν ἀνάξια τῆς Σχολῆς, χωρὶς θορύβων καὶ φόβων, χωρὶς πολλῆς ποινικῆς δικονομίας. Καὶ τὴν μόνην δὲ καθ' ἡμᾶς πρέπουσαν ποινὴν, τὴν μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν ἀποπομπὴν, ἰδυνήθημεν ἐπὶ τριετίαν ἀποφυγεῖν, χάρις τῇ τῶν ἡμετέρων ὁμιλητῶν εὐαγωγίᾳ καὶ φιλοτιμίᾳ καὶ ἀγάπῃ. Ἐγὼ δὲ οὐσιώδη ἐν τοῖς τοιοῦτοις καταστάμασι ἐλλείψιν εὐρίσκω τὴν ἐλλείψιν ἀρμοδιῶν ἐπιστατῶν, τὴν δέουσαν ἀσκούντων παρὰ τοῖς φοιτῶσι βαρύτητα διὰ τῆς ἡλικίας, τῆς ἐμπειρίας, τοῦ σχήματος καὶ τινος βαθμοῦ λογιότητος, ὅπως μὴ ὁ εἰς ἄλλα ὑψηλότερα ἔργα χρησιμώτερος σχολάρχης δαπανᾷσθαι ἀναγκάζηται περὶ τὰ ὑλικώτερα. Καὶ ὡς περ οὐκ ἀρκούσης τῆς πειθαρχικῆς ταύτης ἀτελείας, προσετέθη καὶ ἄλλη ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἢ ὑπὸ τῆς σεβ. Ἐφορίας ἀπολυσις ἐνὸς τῶν τριῶν τῆς Σχολῆς ὑπηρετῶν, τὸν θυρωρῶν, ἵνα κερδάνωμεν, λέγουσι, κατὰ μῆνα γρόσια τριακόσια. Ἡ δὲ οἰκονομία αὕτη, ἀφείσα πάντοτε ἠνεωγμένην καὶ ἀνεπίβλεπτον τὴν ἐξω θύραν, διὰ τὸ ἐποπτεύειν τοὺς δύο παιδονόμους τὰς ἄνω καὶ τὰς κάτω αἰθούσας, ἐπὴνύζησε τὰς τῶν ἀμελεστέρων φοιτητῶν ἀπουσίας, ἀκωλύτως ἐξιόντων καὶ εἰσιόντων, ὅποταν θέλωσιν. Ἠλπίζομεν δὲ καὶ ἄλλως, ὅτι τὸ κακὸν τῶν συγγῶν ἀπουσιῶν ἐμελλον θεραπεύειν οἱ τῶν φοιτητῶν γονεῖς καὶ προσταῖται, οἷς οὐ λείπομεν διαβιβάζοντες κατὰ τριμηνίαν τοὺς τῶν ἀπουσιῶν καὶ προόδων ἐλέγχους. Ἀλλὰ, ὀλίγου δεῖν, καὶ οὗτος ἡμῶν ὁ ἀγὼν μεματαιώται· καὶ γὰρ, ἐξαιρέσει ἐνὸς ἢ δύο, οὐδεὶς τῶν ἀπουσιαζόντων ἐκόμισεν ἐγγραφὸν αἰτιολογίαν τῆς ἀπουσίας παρὰ τοῦ ἐγγρητοῦ αὐτοῦ. Διὸ καὶ μία μόνη λείπεται θεραπεία τοῦ ἄλλως ἀνεπανορθώτου κακοῦ τῶν ἀπουσιῶν αὐστηρὰ μὲν, δικαία δὲ καὶ σωτήριος, ἢ ἀποκειμὴ τοῦ μαθητοῦ μετὰ τετάρτην ἢ πέμπτην ἀδικαίωτον ἀπουσίαν. Ὀλιγώτεροι καὶ προκόπτοντες μαθηταὶ πάντοτε εἰσιν αἰρετώτεροι τῶν πολλῶν καὶ οὐ μόνον οὐδὲν ποιοῦντων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀθλοῦντας ἐκνευρουντων διὰ τοῦ παραδείγματος.

γ'. Οἱ Καθηγηταὶ καὶ τῶν μαθημάτων τὸ Πρόγραμμα.

Μετὰ τοὺς φοιτητὰς προσκαλεῖ τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐξ ἀνάγκης τὸ προσωπικὸν τῶν καθηγητῶν καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκόμενων μαθημάτων, ἐφ' ὅσον αὕτη ἢ Σχολή, τοῦ κρείττονος ἀρεγομένη, σαλευεῖ ἐτι

(α) Περί ἐνίων ἐλλείψεων τῆς Σχολῆς ἐπιθι τῆς προπερυσινῆς Λογοδρασίας σελ. 10—11.

ἐν τῇ μεταβατικῇ καταστάσει ἀτελειῶν καὶ τελειοτήτων, κατὰ λόγον τῆς μειζονος ἢ ἐλάττωνος ἀνεχρείας· ὅπου γὰρ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἀρανεῖ καὶ ταπεινῶ ὀρίζοντι πλουτεῖ μὲν ὁ ἰδιώτης καθ' ἑαυτὸν, τὰ δὲ κοινὰ οὕτω πένονται καὶ ἀμνηνοῦσιν, ὥστε

Δεμαίνειν μήπως ἴαυν κατὰ κύμα πῆ.

Τῇ οὖν ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τῆς νενομισμένης ἐναρκτηρίου τελετῆς γενομένης (α), τῇ ἐπαύριον ἤρξάμεθα τῆς τῶν μαθημάτων διδασκαλίας κατὰ τὸ ἐνιαύσιον πρόγραμμα (β), ὃ συνέταξε κατὰ τὰ εἰθισμένα ὁ καθηγητικὸς σύλλογος, καθ' ἣν ἐπέτρεπον τελειότητα οἱ ὄντες καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ ἡ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἐγκαλλωπίσματος οἰκονομικὴ δυσχέρεια, ἣν μόλις καὶ πρὸς καιρὸν ἀνεκούφισε γλίσχρος ἐνιαύσιος ἔρανος καὶ δάνειον μερικόν, ἐκπορισθέν ἀξιώματα καὶ φροντίδι Πατριαρχικῇ.

Καὶ τελειότητας μὲν εἰς τὸ πρόγραμμα τάδε μάλιστα εἰσηγάγομεν· α'. Ὁ ἐν τῷ διδάσκειν πολιορκότατος καθηγητῆς τῶν λατινικῶν καὶ τῶν ιστορικῶν μαθημάτων κ. Σκ. Βίλκιος, ἀπαλλαγείς ἐνεκα γήρωσ καματηροῦ τῶν χρεῶν αὐτοῦ ἐπὶ συντάξει μηνιαία 750 γροσίων, παρεχώρησεν ἀμφοτέρω τὰ μαθήματα ἀνδρὶ νεωτέρῳ καὶ οὐδὲν ἦττον φιλοτιμῶ καὶ φερεπόνῳ τῷ φιλοσοφοδιδάκτορι κ. Αἰμιλίῳ Νοννότῃ· αὐτὸς δὲ, καὶ ἀπόστρατος γεγωνῶς, φιλῶν αἰεὶ τὴν Σχολήν, οὐτ' ἀσυντελὴς ἀνεχόμενος μείναι τὸ κατὰ δύναμιν, ἐδίδαξεν ἐν τῇ α'. τάξει δύο ὥρας καθ' ἑβδομάδα τὴν συγκριτικὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλολογίας, μάθημα, οὐκ οἶδ' ὅπως, διακοπὴν ἀπὸ τινων ἐτῶν.

β'. Ὁ τῶν φυσικομαθηματικῶν μαθημάτων καθηγητῆς κ. Ἀνδρέας Σπαθάρης, εἰδικὸς καὶ τακτικὸς ὀνομασθεὶς καθηγητῆς, ἐδίδαξεν αὐτὸς καὶ τὸ μάθημα τῆς θεωρητικῆς Ἀριθμητικῆς, τέως διδασκόμενον παρὰ φοιτητοῦ, βοηθοῦ ἢ ὑφηγητοῦ· κύξῃσε δὲ καὶ τὰ τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς ἑβδομαδιαία μαθήματα εἰς τρία ἀντὶ ἐνός. Ὁ δὲ κ. Κωνστ. Ζαχαριάδης, ἀπαλλαγείς τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀριθμητικῆς, ἀνεπλήρωσε τὰς ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου ὥρας δι' ἀναλόγου ἐργασίας ἐν τῇ τῆς Βιβλιοθήκης διευθετήσει.

γ'. Προσετέθη ἐν τῷ προγράμματι τὸ ἄλλοτε διδασκόμενον μάθημα· θεωρία τῆς ποιήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀρμοδίος καθηγητῆς ἐδίδαξεν αὐτὸ μᾶλλον ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν τραγωδίαν καὶ τὴν λυρικὴν ποίησιν

(α) Ἡ μὲν ἐναρκτηρίου τελετὴ ἐγένετο παρουσία τοῦ τότε φιλομούσους πατριαρχοῦντος παναγιωτάτου κυρίου Σωφρονίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱεράς Συνόδου, τῆς ἐφορίας, τῶν καθηγητῶν, τῶν φοιτητῶν καὶ πολλῶν ἄλλων φιλομαθῶν· ὁ δὲ κατὰ τὴν τελετὴν ἀπαγγελλθεὶς ὑπὸ τοῦ σχολάρχου λόγος ὑπόθεσιν εἶχε τὴν τῶν παλαιῶν Γνωστικῶν κακόσχιον αἴρεσιν, τῶν ἔργῳ ἀποδεικνύτων, ὅτι οὐκ ἄρα πᾶσα γνῶσις ἐστὶν ἄρθη καὶ σωτήριος, οὔτε ψυχικῶς οὔτε κοινωνικῶς· καὶ ἐπομένως οὐ πᾶσα διδασκαλία ἐπιτυγχάνει τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

(β) Ὅρα ἐν τῇ ἐπιθι 'Ἐπίμετρον Α'.

ἢ συστηματικῶς ὡς ἴδιον αὐτοτελές καὶ πλήρες μάθημα, ἀπὸ τοῦ προσεχῶς ἐξαμηνίου εὐαρεσθήσεται διδάξαι αὐτὸ εἰδικῶς, καθὼς καὶ τὴν ῥητορικὴν, ἵνα καὶ ἐν δημοσίᾳ ἐξετάσει ἐξετάζωνται ἀμφοτέρωτα ταῦτα τὰ μαθήματα διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἡ νεότης ἐστὶ φιλοτιμία τὸ πᾶν καὶ διὰ τοῦτο πράττει συνήθως μᾶλλον ἐπιδείξωος χάριν ἢ κατὰ συναίσθησιν τοῦ χρησίου καὶ τοῦ καθήκοντος.

δ'. Τετραετοῦς ἕως πέμψιν οὔσης τῆς διδασκαλίας τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ὅποτε ἡ ἑλληνικὴ ἐστὶν ὀκταετής ἐν ταῖς δυοῖ Σχολαῖς, προστέθη καὶ πέμπτον ἔτος, ἵνα τὸ ἐκ τῆς ἐπιμελείας ἑλληνογενῶν φοιτητῶν ὑστέρημα πρὸς τὴν ἐπὶ κρείττονι ἐπιστήμῃ ἀναγκαίαν ταύτην γλώσσαν ἀναπληρώσῃ ἡ Σχολὴ καὶ διὰ τοῦ χρόνου. Πάντως δὲ ἡ ἀγνοοῦσιν ἢ ἐν γνώσει περικολούουσι τὸ μέλλον τῆς Σχολῆς οἱ ἀξιοῦντες, ὅτι τοσοῦτο μόνον παρ' ἡμῖν τὰ λατινικὰ σπουδαστέα, ὥστε δύνασθαι ἀναγινώσκειν καὶ κατανοεῖν ἕνα ἢ δύο τῶν σαφεστέρων λατινικῶν συγγραφέων. Ἡ δὲ ματαιολόγος καὶ φυγόπνοος αὕτη γνώμη καὶ ἕτεραι ὁμοιοὶ οὕτω διέστρεψαν καὶ ἐδηλητηρίασαν ἐνίων τὰς κεφαλὰς περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς λατινικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης, ὥστε πολλῶν χρημάτων διὰ τὰς τρεῖς γλώσσας δαπανωμένων, πολλοὶ τῶν φοιτητῶν, πεζοὶ ὄντες καὶ περὶ τὰς τρεῖς, ὑπογογγύζουσι καὶ ἀθυμοῦσιν, ὅταν ἡ σημερινὴ σχολαρχία, τὰ βελτίω περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Σχολῆς προνοουμένη, ἀπαιτῇ κἀναυθα ἔργα πλείω καὶ τελειότερα καὶ τῆς δαπάνης ἀντάξια. Ἐπειδὴ ὁμως, τύχῃ ἀγαθῇ, φύσις ἑλληνικὴ οὐκ ἐνδέχεται ἐπὶ μακρὰν τῶν κακοσπόρων ἰδεῶν τὰ ζεῖαίνα, οἱ φρονιμώτεροι καὶ φιλοτιμώτεροι τῶν φοιτητῶν, εἰ καὶ βραδέως, τὴν ἀπάτην νοήσαντες, σπουδάζουσι διπλασιάσαι τὴν ἐπιμελείαν, ὅπως ἀποτρέψωνται τὴν ἐπελθοῦσαν ἐπιπολαιότητα περὶ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μάθημα, ζένην ὅλως ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ τῆς, ὡς οἶόν τε, ἐμπέδου καὶ ἀψιμυθιώτου παιδείας.

ε'. Ἐπειδὴ ἡ α'. τάξις τῆς Σχολῆς ὠρίσθη μᾶλλον εἰς ἀκρόασιν ἐπιστημονικῶν καὶ θεωρητικωτέρων μαθημάτων ἢ γλωσσῶν, ὁ τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης καθηγητῆς κ. Κωνσταντ. Φωτιάδης ταύτην μὲν τὴν τάξιν ἐδίδαξε περιληπτικὴν τινὰ ἱστορίαν τῆς ὀθωμ. φιλολογίας ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος τὸ δὲ γλωσσικὸν αὐτῆς μάθημα μετέστησεν εἰς τὴν ε'. τάξιν, ἵνα καὶ ἡ τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης διδασκαλία ἢ τετραετής, ὡς ἡ τῆς γαλλικῆς.

ς'. Ἐν τῇ α'. τάξει προσετέθησαν γραφικαὶ ἀσκήσεις περὶ τε τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραμματοποιίαν καὶ περὶ τὰς γαλλικὰς συνθέσεις. Ἡ δὲ Σχολὴ εὐχεταὶ προσεχῶς πλείω κατ' ἀμφοτέρωτα τάξιν καὶ πρόσδον ἀπὸ τῆς φιλοτιμίας τῶν φοιτητῶν.

ζ'. Ὁ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων καθηγητῆς κ. Ἰωάνν. Ἀριστοκλῆς προσέθηκεν ἐν τῇ α'. τάξει τὸ μάθημα τῆς Καλλιλογίας, ἐκτίθει

τὰς περὶ καλοῦ γενικωτέρας καὶ θεμελιώδεις ἀρχὰς, ἃς ἐφαρμόζει μὲν πρακτικῶς ἢ καλλιτεχνία, ἐνοπτοῖζει δὲ θεοσυτώτως ἢ πανδέξιμων καὶ πάγκαλος φύσις ἐν ταῖς ἀνεξαντλήτοις κόλποις αὐτῆς.

ἦ. Τοῦ εἰρημένου καθηγητοῦ ἀπὸ πέρυσιν ἀναδεξαμένου τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, ἵνα κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπιθυμίαν συμπληρωθῇ ἕκαστος κλάδος διὰ τῆς εἰδικεύσεως, ἀνέλαβον ἐγὼ πρὸς τὴ διδασκαλίαν τῆς Δογματικῆς Θεολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ τὸ μάθημα τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως, εἰσαγαγὼν αὐτὸ εἰς τὴν ε'. τάξιν μετὰ καὶ συντόμου ἐρμηνείας ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου πάντως οὐχ ἵνα καταστήσωμεν τοὺς ἡμετέρους ὀμιλητὰς θεολόγους καὶ καλογήρους, ὡς εἶπον οἱ εἰπόντες, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἵνα πληρώσωμεν ἐκόντες ἀκόντες ἐπίμνον καὶ ἀπαραίτητον ἐντολὴν καὶ παράκλησιν ἐνὸς τῶν προλαβόντων ἐφόρων ἐπιμείναντος μέχρι καὶ ζηρίας τοῦ φιλοσοφικοῦ κλάδου, ὃν εὐρόντες τότε χωλαίνοντα ἐπιβῶσαι κατὰ τι προσωμῆθημεν τοῦτο δὲ, ὅτι πολλοὺς αἰῶνας ἢ μεγαλῶνυμος αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας ὁμοῦ καὶ τοῦ ἔθνους Σχολὴ ἐδίδασκε καὶ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις μαθήμασι, παρασκευάζουσα ἀνδρας δυνατοὺς τῇ τε Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ θυραθεν κοινωσίᾳ, ἧς οἱ πολῖται τοσοῦτω χρησιμώτεροι καὶ περὶ τὰ ἔργα λαμπρότεροι γίνονται, ὅσα ἀκριβοτέρας γνώσεις θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς τῆς πατρῶας εὐσεβείας ἐθησαύρισαν. Καὶ ἄλλως ὁ ἀπὸ εἰκοσίν ἐτῶν προσεθείς τῇ ἀγίᾳ νύμφῃ τοῦ Χριστοῦ νέος ἀδάμας, ἢ ἐν Χάλκῃ θεολογικῇ Σχολῇ, ἀπόκεντρος οὖσα, μάλις καρτίζει τεσσαράκοντα ἱεροσπουδαστὰς καὶ λευίτας τοῦ Κυρίου. Ἡ δὲ μεγάλη καὶ πλατυτέρα αὕτη Σχολὴ, διδάσκουσα ἐτησίως διακοσίους φοιτητὰς, ἤλπισεν ὅτι ἐν οὕτως ἱερῷ κέντρῳ τανῦν κειμένη, ἔνθα τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου τὸ πλεῖον οὔτε πάντοτε τὸ πολυμαθέστερον πεπύκνυται, ἔμελλε βλέπειν ἐπὶ τῶν ἐδωλίων αὐτῆς καθημένους πλείονας ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου, ἢ ἐκ τῶν ἄλλων ἀλλῶς φαίνεται, οἱ ἀγρὸν ἀγοράζοντες οὐκ εἰσὶ μόνον ἀπὸ τῆς τάξεως τοῦ λαοῦ. Εἰς δὲ τὰ ἐμὰ ὀλίγα μαθήματα περιστάντος τοῦ λόγου (ὀλίγα λέγω κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου φιλεργοῦ ὄριζοντος· ἀλλὰ οὐδὲ καὶ ταῦτα πολλὰ λογίζονται), εἰάν τις τῶν φοιτητῶν ἢ τῶν καθηγητῶν ἢ τῶν ἐφόρων εὐρίσκη αὐτὰ ἐλάττω τοῦ δέοντος, μαθέτω ὅτι διεύθυνσις ὁμοῦ καὶ καθηγεσία, ἀμρότερα πλήρη, καὶ ταῦτα ὑπὸ κληρικῶν καὶ ἐν Φαναρίῳ, εἰσὶν ἀσυμβίβαστα καὶ ἀδύνατα. Εἰ τις ἀπιστεῖ, λαμβανέτω πείραν ἐγγύθεν.

θ'. Ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν ἐνεκρίθη, ἵνα πρὸ τῆς Ἀλγεβρας προηγηθῇ ἡ Γεωμετρία. Καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐνομίσθη βελτιώσις ἐνεκαγὲ τοῦ συστήματος τοῦ προτείναντος καθηγητοῦ. Ἡ δὲ σχολαρχία, ἄλλως περὶ τούτου φρονούσα, ἄλλην ἐτήρησε τάξιν ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ νέου Κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς, ὃ προσεχῶς ὑποβλήσεται τῇ κρίσει καὶ κυρώσει τῆς ἀνωτάτης καὶ γενικῆς ἐφόρου ἀρχῆς, τῆς τοῦ

Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας, ἵνα τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς ταύτης Σχολῆς, καθάπαξ ἀσφαλισθῆν, διατελῆ ἀκλυδώνιστον περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν καὶ ἀρμονίαν.

Ἐλλείψεις δὲ ὑπέστη τὸ Πρόγραμμα τὰςδε μάλιστα.

α. Ἐκ τῶν ἔργων ἀπεδείχθη, ὅτι εἰς καὶ ὁ αὐτὸς καθηγητὴς οὐ δύναται διδάξαι πλήρη τὰ λατινικὰ ὁμοῦ καὶ τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Διὸ ἀνάγκης οὕσης ἢ προσιβάσαι τὸν ἐλλόγιμον κ. Κωνστ. Ζαχαριάδην μείζονι μισθῷ εἰς εἰδικὸν καὶ πλήρη τῆς ἱστορίας καθηγητὴν, ἢ ἕτερον ἐγκαταστήσαι ἱστορικόν, ἢ σεβ. Ἐφορία, οὔτε χωρίζαι δυνηθεῖσα τὰ περὶ τῆς εἰδικῆς τῆς διδασκαλίας τὴν ἐν τῇ παρούσῃ στειρεῦσαι ἀπαραιτήτων οἰκονομολογίαν, οὔτε καταπράξασθαι δυνηθεῖσα, ἢν προσεδόχησεν οἰκονομίαν ἀπὸ συγχωνεύσεως μαθημάτων ἢ ἀπολύσεως διδασκάλων, ἀφῆκε μένειν τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ἕως οὗ θεραπεύσει καὶ ταύτην σὺν ἄλλαις Πατριάρχης μεγαλεπήβολος καὶ φιλοτιμώτατος, τὴν τῆς ἐθνικῆς καὶ πατριαρχικῆς ταύτης Σχολῆς παλαιὰν εὐδοξίαν δόξαν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας λογιζόμενος καὶ περὶ τῶν πάντων σπουδαίως φροντίσων καὶ μεριμνήσων σὺν τῇ περὶ Αὐτὸν ὁμοίως μεγαλόφρονι καὶ φιλοτιμῷ ἁγ. Συνόδῳ.

β. Δευτέραν ἔλλειψιν τοῦ προγράμματος ἐγὼ τίθεμαι τὴν ἔλλειψιν τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας, τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας καὶ τῶν στοιχείων τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου, καλῶν καὶ ἀναγκαίων καὶ τῶν τριῶν ἐν τῇ α. τάξει, τάξει, ὡς εἶπομεν, ἐγκυκλοπαιδικῆ καὶ διαπορθητικῆς εἰς τοὺς πανεπιστημιακοὺς θαλάμους. Καὶ τῆς μὲν Χημείας καὶ τῆς Φυσικῆς ἱστορίας εἰδικὸς καθηγητὴς, ὅσον ἱκανὸς τὸ διδάσκειν, τοσοῦτο καὶ ὀλιγαρκῆς, εὐρετὰι ἤδη· ὥστε οὐδὲν ἕτερον λείπεται παρὰ τὴν ἐφορικὴν συναίνεσιν. Ὁ δὲ τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου, ὁμοίως εὐρεθεὶς ἱκανὸς καὶ δόκιμος, ἀναδέχεται δωρεὰν διῶρον διδασκαλίαν καθ' ἐβδομάδα. Εἰ δὲ σὺν τῷ στοιχειῶδει Ἐμπορικῷ Δικαίῳ ἐπέλθοι καὶ ἡ Διπλογραφία, τότε, ὡς ἐπὶ τῆς Σχολῆς τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος, ἰκανοποιηθῆσεται οὐχ ἥττον καὶ πᾶσα ἡ ἐμπορικὴ χρησιμοθηρία.

Καὶ μηδεὶς τῶν παρὶντων ὑποκρούσῃ, ὅτι ἔλλειψεις ἀποκαλῶ ἐγὼ, ἃς ἕτεροι ἴσως πλεονασμοὺς καὶ τρυφὰς ὀνομάσουσιν. Ἐκαστος κρίνει τὰ μαθήματα καὶ τὰ σχολεῖα κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀνάγκας, τὰς κλίσεις, τὰς γνώσεις, τὸν βαθμὸν καὶ τὴν τάξιν. Οἱ δὲ πάντες μετὰ προβυμίας εὐξονται καὶ στέργουσι τὴν ἐφικτὴν τῆς Σχολῆς ταύτης τελειότητα, εὐθὺς ὡς ἂν παραδέξωνται ὅτι οὐδὲν μέγα ἔθνος ὑπῆρξεν ἢ ὑπάρξει δύναται χωρὶς μεγάλων ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων. Ἡ δὲ τοῦ Γένους Σχολῆ, μόλις ταπεινοῦ καὶ ἀκλεοῦς ἐθναρίου ἀξία οὔσα, καθὼς νῦν ἔχει, φιλοτιμεῖται μὲν παρέχειν τοῖς πᾶσι τὴν ἀναγκαίαν νοερὰν τροφήν πάσης κοινωνίας ἀνεπτυγμένης· ἰδιαίτατα ὁμως ὑπουργεῖ τοῖς ἐπιστήμοσι μᾶλλον, ἀπαραίτητα θεσπίζουσα παντὶ φοιτητῇ τὴν ἀρχαιομάθειαν καὶ τὴν ἱστορίαν, τὰς φιλοσοφικὰς καὶ τὰς φυσικομαθηματικὰς

ἐπιστήμας καὶ τὴν ἀνάλογον γνῶσιν τῆς ἱεράς θρησκείας· τὰ δὲ λοιπὰ ὅσα καὶ ἔξω τῆς Σχολῆς εἰσι διδακτὰ καὶ εὐπόριστα, καὶ ταῦτα ὡς χρησιμώτατα μὲν καὶ βιωφελέστατα συνιστάσα πᾶσι τοῖς φοιτηταῖς, ὑποτιμῶσα δὲ ἐν τῇ γενικῇ καὶ τῇ καθημερινῇ βαθμολογίᾳ, κατὰ μίμησιν τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐπιστημονικῶν διδασκτῶν, ἵνα ὁ προσιβάσιμος τῶν φοιτητῶν προσδιορίζηται ἐξ ἐκείνων μᾶλλον τῶν ἀκροαμάτων, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ ἀληθὴς καὶ συστηματικὴ παιδεία καὶ ἐπιστήμη, μάλιστα ἢ πρὸς ἐπαγγελίαν διδασκάλου χρησίμη. Εἰ δὲ τις τῶν ἀκροατῶν ἄλλῃν οἶδε μέθοδον τοῦ συμβιβάσαι τὰ πλῆθος καὶ τὴν διάφορον ἀξίαν καὶ χρῆσιν τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τὸν αὐτοτελῆ τῆς Σχολῆς ταύτης σκοπὸν καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴν σχέσιν καὶ γνωριμίαν αὐτῆς πρὸς ἄλλα ἀλλαχού τελειότερα διδασκτῆρια, ἀνακοινούσθω αὐτῇ, καὶ χάριτας αὐτῷ καθολογήσομεν. Ταῦτα περὶ τοῦ προγράμματος τῆς μεγάλης Σχολῆς.

Ἐν δὲ τῇ προκαταρκτικῇ Σχολῇ τρεῖς εἰσηγάγομεν βελτιώσεις ἐκ τῶν ἐνότων τὰς δε· μίαν μὲν τὴν εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους τάξεις διαίρεσιν τῆς Ἀριθμητικῆς, ἵνα διδάσκηται καὶ πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον· δευτέραν δὲ, ἀσκήσεις γραμματικῆς καὶ τὰς περὶ τὸ γράφειν διηγηματικῶς καὶ περιγραφικῶς· καὶ τρίτην, τὸ μάθημα τῆς ἱεράς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὑποχρεωτικῶς μὲν τοῖς τῆς μικρᾶς Σχολῆς μαθηταῖς, ἐλευθέρως δὲ τοῖς ἡμετέροις, διδασκόμενον ὑπὸ τῶν μουσικοδιδασκάλων καὶ ψαλτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας· ὅπως μῆτε τὸ ἀρχαῖον καὶ σεβάσιμον μέλος φθείρηται καὶ ἐκλείπη, καὶ δοκιμώτεροι κατάρτιζονται μουσικοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Πολὺς ὁ ἔπαινος καὶ μεγάλη ἡ εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται τῷ ἀνιδρυτῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Σχολῆς, τῷ φιλομούσῳ καὶ Παναγιωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Σωφρονίῳ· ὁ δὲ ἔπαινος τοῦ νῦν εὐκλεῶς καὶ ἀριζήλως πατριαρχούντος ἔσεται πολλῶν μείζων, εἰάν καὶ τὰς ἀναφεισας ἔλλειψεις καὶ δυσχερείας ἰάσθαι, καὶ τῆς διδασκαλίας τὴν πρόσδον ἀσφαλίῃ. Πρὸς δὲ τούτοις ἀναγκαῖον προστεθῆναι ἐν τῇ προκαταρκτικῇ Σχολῇ τὴν τε γαλλικὴν γλῶσσαν, ἢν πρὸ διετίας εἰσαχθεῖσαν ἐν τῇ α. τάξει ὑπὸ τῆς τότε ἐφορίας ἀπέκοψεν ἢ διάδοχος, ἵνα κἀντεῦθεν τὸ ταμεῖον κερδάνῃ κατὰ μῆνα γρόσια διακόσια· καὶ εἰ τὴν Πρακτικὴν Γεωμετρίαν, τὴν Καλλιγραφίαν, τὴν Ἰχνογραφίαν καὶ τὴν Γυμναστικὴν, ἵνα ἡ Σχολῆ ἔχειν γένηται αὐτοτελής μὲν καθ' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὸν βίον· πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν ταύτην Σχολὴν προτελεστικὴ καὶ τοῦθ' ὅπερ ὀνομάζεται Προκαταρκτικῆ. Ἀλλὰ τότε προσθετός καὶ τρίτος διδάσκαλος.

Δ. Ἡ γλωσσοδιδασκτικὴ μέθοδος.

Ἐν τῷ συντάσει τῶν μαθημάτων τὸ πρόγραμμα σπουδαίον τι ζήτημα ἐψηχόλησε τὸν ἀύλλογον τῶν καθηγητῶν, ζήτημα θεμελιώδες καὶ

ζωτικόν, περί οὗ διαφωνοῦσιν αἱ γνώμαι τῶν λογιωτέρων ὁμηγεῶν, καὶ οὗ ἢ τοιαῦδε ἢ τοιαῦδε λύσεις καθίστησι τὴν διδασκτικὴν ὁδὸν μακρὰν ἢ βραχέειαν, ἐπίπονον καὶ ὀλιγόκαρπον, ἢ ῥαδίαν καὶ καρποφόρον, τὸ ζήτημα λέγω τὸ περί τῆς εὐστοχωτέρας μεθόδου τοῦ διδάσκειν καὶ ἐκμανθάνειν γλώσσαν τινα, ἀρχαίαν ἢ νεωτέραν, τὴν πάτριον ἢ τὰς ξένας. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνδιαφέρει ὅλη τὴν πολιτείαν τῶν γραμματέων, ὀλίγαι λέξεις καὶ περί τῆς καθ' ἡμᾶς λύσεως αὐτοῦ οὐ φαίνονται παντάπασι περιτταί.

Γνωστὸν πᾶσι τοῖς μελετῶσι τὸν βίον τοῦ ἡμετέρου Γένους, ὅτι ἡ Σχολὴ αὐτῆ, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὸ ἀνώτατον τοῦ ἔθνους διατελέσασα διδασκτικὴν καὶ μουσεῖον, ἐν πᾶσιν οἷς ἐδίδασκε μαθήμασι, πολλοῖς ἢ ὀλίγοις κατὰ τὴν εὐπορίαν, σκοπὸν κύριον προτίθετο τὸ προσιδιάζειν τοὺς μαθητευομένους ἀπὸ τῆς σχετικῆς τελειότερας καὶ εὐρυτέρας ἐκμαθήσεως τῆς πατρίου γλώσσης, ὡς διὰ προτελεστίας καὶ προπαιδείας, ἐπὶ τὰ ἀνακτορικά τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης αὐτά. Ἐφ' ᾧ κατήριξε μὲν τὸν καθ' Ἑλλήνας καλὸν ἀγαθὸν πολίτην, συνεκρότει δὲ καὶ τὸν εἰδικῶς ἐπιστήμονα, καὶ τὸν σπουδαιότερον διδάσκαλον ὅλης τῆς Ἀνατολῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῖν διδασκτικὰ, μεγάλα καὶ μικρὰ, μετὰ τὴν ἠθικὴν καὶ χριστιανικὴν τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας διάπλασιν, ταῦτ' εἶχον καὶ ἔχουσι σπουδαιότατον μέλημα, τὴν ὡς ἐνεστι πληρεστέραν διδασκαλίαν τῆς πατρίου γλώσσης, καὶ ἐν δευτέρῳ λόγῳ παντοίας ἄλλας βιωφελεῖς εἰδήσεις. Οὐτε ἀλόγως καὶ ἐγώστικῶς οἱ ἀοιδίμοι πατέρες ἡμῶν καὶ προπάτορες διαφερόντως ἐπεμελοῦντο τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐν οἷς ὅλος ὁ βίος καὶ ὁ χαρακτήρ ὁ ἰδιωτικὸς καὶ ὁ δημόσιος τῆς ἀρχαιότητος ἐνεταμιεύθη, ὅποτε καὶ αὐτὰ τὰ νῦν εὐνομούμενα καὶ σοφὰ γένη τῆς Εὐρώπης ἐκ πηγῶν ἑλληνικῶν ἀρῶνται ὅτι καλὸν καὶ μέγα καὶ σεμνὸν περὶ φιλοσοφίαν καὶ ποίησιν, περὶ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν λοιπὴν θεωρίαν καὶ τέχνην.

Διαφορὰν δὲ τῶν παρεληλυθότων χρόνων καὶ τῶν σημερινῶν ἐν τῇ ἐξαίρετῳ ταύτῃ τῆς πατρίου γλώσσης ἐπιμελείᾳ θέλουσιν ἔνιοι τὴν τότε δῆθεν ὀλιγότητα τῶν ἀπαιτουμένων γνώσεων ὡσπερὰν εἰς Εὐγένιοι καὶ Θεοτόκαι, Μαυροκορδάτοι καὶ Κοραεῖς, Κορυδαλεῖς καὶ Μακραῖοι καὶ Οἰκονόμοι, Μπαλάνοι, καὶ Ψαλῖδοι καὶ Βαρδαλάχοι ἦσαν ἕλαττον σοφοὶ εἰς πλάτος καὶ βάθος τῶν νῦν ἐγκυκλοπαιδικῶν Ἑλλήνων. Ἐγὼ δὲ νομίζω μόνην αἰτίαν τῆς τότε τελειότερας καὶ τῆς νῦν ἀτελεστερας σπουδῆς τῆς γλώσσης τὴν τότε πρακτικωτέραν μέθοδον τοῦ διδάσκειν καὶ τὴν φιλόφρονον καὶ μέχρις ἀφοσιώσεως χωροῦσαν ἐπιμελειαν διδασκῶν καὶ μαθητῶν, καθ' ἣν ἢ μὲν διδασκαλίαν συνεμετρεῖτο οὐχὶ πρὸς τὸν μισθὸν καὶ τὸ ὠρομέτρον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐγκάρδιον καὶ ἀσβεστον πῦρ τῆς πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸ ἔθνος ἀληθινῆς καὶ ἀπε-

ριορίστου λαοσεύας· οἱ δὲ διδάσκαλοι, μεστοὶ αὐτοὶ ὄντες τοῦ ἀκράτου ἑλληνισμοῦ, ἐνέβαπτον τὴν νεολαίαν βαρῆν ἑλληνικὴν βαθειαν καὶ διὰ βίου ἀνέκπλυτον. Ἐν δὲ τοῖς κάτω χρόνοις ἀντὶ μακροτέρου χρόνου, καὶ μεθόδου κρείττονος, καὶ ἐπιμελείας θερμότερας κατὰ λόγον τῶν πολλαπλασιασθέντων μαθημάτων, ἠλαττώθη σχετικῶς ὁ τῆς διδασκαλίας χρόνος, ἐπλεόνασεν ἡ ἀμεθοδία διὰ φυγοπονίαν μᾶλλον ἢ δι' ἀγνοίαν τοῦ προσήκοντος· καὶ τῶν πλείονων διδασκῶν ὁ ζῆλος κατέστη διακαῆς καὶ μέγας πρὸς τὸ λαμβάνειν μᾶλλον ἢ πρὸς ἱκανότητα καὶ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι. Τινὲς δὲ τούτων, οἱ εὐκαιρῶς καὶ ἀκαιρῶς νεωτερίζοντες, τὰ μὲν ἐπίπονα καὶ χρησιμώτατα φεύγοντες, ὡς ἀρχαῖκά, τὴν δὲ ἐξ εὐρωπαϊκῶν ἐκδόσεων εὐώνον καὶ σαφιλῆ πολυγλωμίαν πάνυ πολλοῦ πωλοῦντες τοῖς εὐπτοῦτοις τῶν μαθητῶν, κατατρίβουσι τὸν τῆς νεότητος πολύτιμον χρόνον ἐν τῇ ἐρμηνεύᾳ μολίς δύο ἢ τριῶν σελίδων συγγραφῆς τινὸς ἢ 500 στίχων ἑνὸς ποιητοῦ, οὕτω μαθόντες, ὅτι ἡ μέση καὶ χρυσὴ ὁδὸς τοῦ διδάσκειν κεῖται ἐν τῷ μηδὲν μὲν ἀγνοεῖν τῶν τοῦ οἰκείου κλάδου μυστηρίων, τόσα δὲ μόνον εὐμεθόδως καὶ κατὰ τρόπον μελισσῶν τοῖς μαθηταῖς ἐκτιθέναι, ὅσα ἐπάναγκες εἰς ἐξήγησιν τοῦ νοῦ, τῆς λέξεως καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀναγινωσκόμενου συγγραφῆς. Εἶτα πάνυ ἐκτόπως καὶ χλευαστικῶς ὀλιγοῦρουσι τῶν ἄλλοτε ἐν χρῆσει θεματογραφῶν, καὶ ἐπιγραμματοποιῶν, καὶ ἐπιστολογραφῶν, καὶ παραφράσεων, καὶ ἀπομνημονεύσεων, καὶ τῶν μακροτέρων ἀναγνώσεων καὶ τῶν παντοίων γυμνασμάτων, δι' ὧν ὁ πλοῦτος καὶ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης, θαυμαστὸν ὅσον, ἐγκεντρίζεται καὶ ἐνθησαυρίζεται. Ἐπιπροστίθεται τούτοις καὶ ἄλλη πρόληψις τῶν ἐν τῷ διδάσκειν νεωτεριστῶν, καθ' ἣν διασαλπίζοντες, ὅτι τὸ γράψαι ἢ φθέγγεσθαι ἑλληνιστὶ ἢ λατινιστὶ καὶ πᾶσαν ἀρχαίαν γλώσσαν ἐστὶ θαῦμα οὕτω μέγα, ὅσον ἡ νεκρανάστασις, καὶ ἐπομένως τάσσοντες ἐσχάτον ὅρον καὶ σκοπὸν τῆς γλωσσομαθείας οὐχὶ τὸ φθέγγεσθαι καὶ γράψαι, ἀλλὰ μόνον τὸ κατανοῆσαι τὰ γεγραμμένα, περιορίζουσι μὲν τὴν σπουδὴν καὶ προθυμίαν, ἐκ δὲ προσιμῶν ἐκδειματοῦσι καὶ ἀποφύχουσι μέχρι νάρκης τὴν πρωτόπειρον καὶ ἀπτήνα νεότητα. Ἐπερχομένη δὲ τούτοις καὶ ἡ ἐν ἡμῖν παντελῆς σχεδὸν ἑλλειψις ἐρμηνευτικῶν βοηθημάτων, ὧν πλουτεῖ ἢ καὶ τ' ἄλλα πάμπλουτος Εὐρώπη, ἀρκούντως δίδωσι τοὺς κυριωτέρους λόγους τῆς περὶ τὰς ἀρχαίας γλώσσας ὀλιγομαθείας τῶν ἡμετέρων, ὁμοίως ὀλιγομαθῶν γινομένων καὶ περὶ τὰς νεωτέρας διὰ παραπλησίαν ἀμεθοδίαν καὶ πλάνην.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ πολλῶν λόγων ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου ἐν ἡμῖν ἀναλισκομένων περὶ δοκιμωτέρας γλωσσοδιδασκτικῆς μεθόδου, σκέψεως εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ ἔτους προτεθείσης ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς καθηγητικῷ συλλόγῳ, τὰ ἐξῆς συνεπορισάμεθα πορίσματα.

α. Πάσης γλώσσης ἡ ἐκμάθησις ἔχει τρεῖς βαθμούς, τὸν ἕνα τοῦ

ἄλλου καθυπέροτον καὶ ἐπιπονώτερον· ἤτοι πρῶτον καὶ κατώτατον τὸν τοῦ συνιέναι τὰ γεγραμμένα, δευτέρου τὸν τοῦ γράφειν ὀρθῶς, καὶ τρίτον τὸν τοῦ λαλεῖν τὴν γλῶσσαν ὀρθῶς.

β. Οὐδεμία γλῶσσά ἐστι νεκρά καὶ ἀφθεγκτός, εἰμὴ καθ' ὅσον ἐστὶν ἀδίδακτος καὶ ἀνάσκητος. Εἰ δὲ μὴ, ἐν ὅλῃ τῇ Ἑσπερία οὐκ ἂν ἐλαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ, ἔστω καὶ ἐν ἀλλοῖσι τῇ προφορᾷ ὥστε τὸ μῆτε λαλεῖν μῆτε γράφειν τοὺς πλείστους τῶν νῦν λογίων τὴν πάοιον καὶ τὴν λατινίδα, τοῦτο τεκμήριον ἐναργές τῆς πολλῆς ἐν τῷ διδάσκειν καὶ μανθάνειν ἀμεθοδίας ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων.

γ. Ἐπιτυχὴς καὶ βραχεία ὁδὸς τοῦ ἐκδιδάσκειν γλῶσσαν τινὰ οὐκ ἐστὶ μόνον τὸ ἐκ τῆς ἀγνώστου μεταγλωττιζεῖν εἰς τὴν γνωστὴν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀντίστροφον διὰ τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους τῆς τῶν ἐνοσιῶν συζύξεως καὶ μνημονεύσεως, καθ' οὓς εὐμνημόνευτον μὲν γίνεται πρῶτις τὸ γνωστότερον, εἴτα τὸ ἥττον γνωστόν αἰδὲ ἐννοιαὶ συνεφέλκονται, καθ' ἣν ἂν γνωσθῶσι μάλιστα καὶ ἐντυπωθῶσι τάξιν ἐν τῇ πλακίτῃ τῆς διανοίας. Ἐφ' ᾧ ἀνάγκη πᾶσα ἢ τοῦ εἰσαγαγεῖν ἐν πάσῃ γλώσσῃ τὴν Ὀλλενδὸρφεον ἢ παρεμφεῖ τινὰ μέθοδον, ἢ καὶ ἐκ τῆς γραπτῆς ἐξηγήσεως καὶ λεξιλογίας ἀπαγγέλλειν τὸ ἔμμετρον ἢ καταλογάδην κείμενον, καὶ ἀπομνημονεύειν αὐτῶν τὰ ἐκλεκτὰ τεμάχια, μάλιστα τὰ προηρμηνευμένα, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκμανθάνειν πλείους φράσεις καὶ διαλόγους ἐκ τῆς γνωστῆς εἰς τὴν ἀγνώστην.

δ. Ἀπαραίτητος μὲν ἡ γνῶσις στοιχειώδους καὶ εὐμεθοδου Γραμματικῆς οὐ μὴν ὡς τελικοῦ σκοποῦ τῆς γλωσσομαθείας, ἀλλ' ὡς ὁδοῦ καὶ ὁράνου· οὐχ ὡς θαλάμου τῆς γλώσσης, ἀλλ' ὡς κλειδὸς ἀνοιγούσης τὸν θάλαμον· εἶγε δίχα Γραμματικῆς οὔτε συντάξαι, οὔτε τὸν νοῦν τοῦ συγγραφέως ἀναλεξασθαι, οὔτε λεξικῶ χρῆσασθαι δυνατόν.

ε. Ἀναγκαῖα μὲν καὶ ἡ κατὰ τὸν ὑπαδειχθέντα τρόπον τῆς χρυσῆς ὁδοῦ ἀκριβοῦς καὶ φιλολογικωτέρα ἐρμηνεία τῶν δυσνοητοτέρων χωρίων παντὸς δοκίμου συγγραφέως καὶ ποιητοῦ· ἀλλὰ πολὺ ἀναγκαιότερα ἡ ἐλευθέρα ἐρμηνεία ὅτι πλείστων λόγων καὶ ποιημάτων μετὰ βραχυτάτων ἐξηγητικῶν καὶ καλλιλογικῶν σχμειώσεων, ἵνα εἰς τὰ νοερά ταμεία μεταγχισθῇ αὐτῶ τοῦ συγγραφέως ἢ ποιητοῦ τὸ πνεῦμα, καὶ ὁ λεκτικὸς καὶ ψυχολογικὸς καὶ ἠθικὸς πλοῦτος τῆς γλώσσης.

ς. Ἀναγκαῖα συγῆ θεματογραφία, ἐπιστολογραφία, ἐπιγραμματοποιία καὶ πανταῖα ἱστορικά καὶ ῥητορικά γυμνάσματα καὶ ἀντιγραφὴ καθ' ὑπαγόρευσιν ἢ ἐξ αὐτοψίας, καὶ ἐπαναλήψεις τοῦ ἡρμηνευμένου λόγου ἢ ποιήματος, κατὰ τὴν ἐκάστοτε δύναμιν καὶ χρεῖαν τοῦ μαθητοῦ.

ζ. Καὶ τελευταῖον οὐ μικρὸν συμβάλλεται πρὸς γυμνασίαν ὁμοῦ καὶ τέρψιν τῶν μαθητῶν τὸ ἀπὸ μνήμης δραματικῶς ἀπαγγέλλειν ἅπασ

ἢ δις τοῦ ἔτους ἐν τῇ Σχολῇ παρουσίᾳ τῶν καθηγητῶν, τῶν φοιτητῶν καὶ ἄλλων λογίων ἀνδρῶν δράμα τι προηρμηνευμένον ἐκ τῶν ἀρχαίων, ἢ ῥαψωδίας τινὰς Ὀμηρικὰς τὰς δραματικωτέρας, ἢ ἐκ τῶν δημογγοριῶν τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Κικέρωνος, καὶ τὰ παραπλήσια.

Ἀπὸ τῆς εὐστόχου καὶ εὐκρινούς τούτων τῶν περισμάτων ἐφαρμογῆς ἤλπισεν ἡ Σχολαρχία, ὅτι τὸ ἔθνος ἅπαν κερδανεῖ χρόνον, ἀργύριον, φερεπονίαν, ἀνδρας εἰδικῶς γλωσσομαθεῖς καὶ ἤττονα ματαιοπονίαν. Ἀλλ' ἐφηρμόσθησαν ἄρα γε κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πάντα τὰ μεθοδολογικὰ πορίσματα ταῦτα; Ναι τὰ πλείω καὶ παρὰ τῶν πλείων γλωσσοδιδασκάλων μετὰ πολλῆς τῆς καρποφορίας. Ἐλπίσωμεν δὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς εὐσυνειδήτου ὀρθοφροσύνης, ὅτι προσεχώσῃ καὶ πάντα παρὰ πάντων, ἵνα ἡ μεγ. Σχολὴ τοῦ Γένους ὑπάρξῃ τύπος ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὄν τρόπον τοῦ ἀκραϊφνεστέρου Ἑλληνισμοῦ, οὕτω καὶ τῆς διδασκτικῆς μεθόδου. Ὅπως δ' ἂν ἔχωσι τὰ κατὰ τὴν μέθοδον τῶν γλωσσικῶν καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἡ Σχολὴ ἀπονεμεί τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας αὐτῆς ἅπασιν τοῖς ἀγαθοῖς συναδέλφοις, τοῖς καθηγηταῖς καὶ διδασκαλοῖς, ὅτι πάντες ἀκριβῶς καὶ φιλοτίμως ἐσπούδασαν πληρῶσαι τὰ τῆς βαρείας ἐπαγγελίας αὐτῶν, παρ' οὐδὲν θέμενοι τὰς πυκνάς στερήσεις καὶ τὴν παντοειδῆ ἀποθάρρυνσιν. Ἰδίας δὲ μνήμης καὶ ἐπαίνου ἀξιώτεοί εἰσιν ὁ τε κ. Β. Καλλιφρων, ἔργα γραμματέως πληρῶσας καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, καὶ οἱ κ. κ. Α. Σπαθάρης, Κ. Ζαχαριάδης, Α. Νοννόττης καὶ ἐκ τῶν φοιτητῶν ὁ χρηστάς τῇ Σχολῇ παρέχων ἐλπίδας Ἀθανάσιος Παλαιολόγος, καὶ οἱ τέσσαρες προθυμύτατα συνεργασάμενοι ἐν τῇ διευθετήσει τῆς Βιβλιοθήκης καὶ Ὀργανοθήκης, ὅσοι κατάγει ἡμᾶς ὁ λόγος, σπευδιὼν τὰ ἱστία συστειλαί.

ε. Βιβλιοθήκη καὶ Ὀργανοθήκη.

Ἀπὸ τριετίας ἤδη, ὡς γνωστὸν πολλοῖς τῶν παρόντων, καταβάλλεται ἡ δυνατὴ ἐπιμέλεια, ὅπως τὰ ἐν τῇ Σχολῇ βιβλία, αὐξηθέντα καὶ προσφωρότερον διευθετηθέντα καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἀσφαλισθέντα, χρησιμοποιοῦντο μὴ μόνον τοῖς ἐν τῇ Σχολῇ διδάσκουσι καὶ διδασκόμενοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλανθρωπίστοις ἐν ἰδίῳ ἀναγνωστηρίῳ δωφιλῶς καὶ προχείρως καὶ ἀδαπάνως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τῶν βιβλίων ἀριθμὸς κατὰ τὰ πρῶτα τελευταῖα ἔτη αὐξηθεὶς εἰς τόμους μικροῦς τε καὶ μεγάλους 4473, χωρὶς τῶν πλεονάζοντων καὶ ἀνταλλακτέων ἢ πωλιτέων, καὶ τούτων εἰς 1000 τόμους ἀναβαινόντων, ἐδεῖτο νέων θηκῶν ἐν στενοῖς καὶ ἀφεγγέσιν οἰκίσκοις, καὶ πολυχειρίας φιλεργῶ καὶ ἐπιστασίας ἀδιαλείπτου ἐπὶ κανονικωτέρα βιβλιοταξινομία καὶ ἐπὶ συντάξει νέων καταλόγων ἀλφαβητικῶν καὶ εἰδογραφικῶν, μολὶς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συνεπραιώθη ἡ τε διάταξις καὶ ὁ πρῶτος ὁ κατ' αὐξοῦντα ἀριθμὸν κατάλογος, ἐξ οὗ οἱ λοιποὶ συνταχθήσονται πρὸς εὐκολίαν τῶν

χρησιμοποιούντων καὶ τῶν αἰτούντων βιβλία. Καίτοι καὶ ἐν ὅλῃ τῇ παρελθούσῃ τῆς Βιβλιοθήκης ἀνομαλία οὐδεὶς τῶν αἰτησαμένων ἐν ἡ πλείω βιβλία, ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπάρχοντα, ἀπῆλθε μεμφόμενος ἀποτυχίαν ἢ ἀρνησιν. Ἐξαιρέτως δὲ οὐδεὶς τῶν φιλομαθεστέρων φοιτητῶν ἐστερήθη βιβλίου, δυναμένου χρηρηγεῖσαι αὐτῷ γνώσεις ἀκριβεστέρας περὶ ὧν διδάσκειται ἢ περὶ ὧν ἐπιθυμεῖ μονογραφεῖσαι τι πρὸς ἀσκησιν.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καθὼς καὶ κατὰ τὰ προλαβόντα δύο, χάρις τῇ διαπροπέει φιλοτιμίας τῶν λογίων ὁμογενῶν, οὐκ ἔμεινε δίχα τροφῆς ἢ τὴν πνευματικὴν τροφήν κοινὴν τοῖς πᾶσιν ἐπαγγελλομένη ἐθνικῇ αὐτῇ Βιβλιοθήκῃ, ἀλλὰ συνεπορίσατο μικρὰ τε καὶ μεγάλα, τόμους 268, καθὰ ἢ τῶν δωρητῶν καὶ τῶν δωρημένων ἀναγραφῇ δεικνυσί (α). Ἐθροαύρισε δ' ἂν πάντως πλείω καὶ χρησιμώτερα καὶ ἐν βραχυτέρῳ χρόνῳ ἢ Βιβλιοθήκῃ αὕτη βιβλία, εἴπερ, ὅτε καὶ ὅπως καὶ ὑφ' ὧν ἔδει, ἐρηρμολίζοντο οἱ πέντε κυριώτεροι πόροι, οὓς ἡ σχολαρχία πέρυσιν καὶ προσέρυσιν ἐγγράφως καὶ προφορικῶς πρότεινεν. Ἦτοι 1) τὸ ἐπισήμως παρακληθῆναι πάντα ἐκδότικν καὶ συγγραφέα ὁμογενῆ προσφέρειν αὐτῇ ἀνα ἐν ἀντίτυπον ὧν ἐκδίδωσι συγγραμμάτων. 2) Τὸ ἀποφέρειν αὐτῇ τὸ τριτημόριον τῶν βιβλίων παντός πρὸς Κύριον ἐκδημούντος ἱεράρχου, ὅσον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Κοινοῦ περιέρχεται λελυτρωμένον χρώσεως. 3) Τὸ πᾶσαν ἰδιωτικὴν ἢ δημοσίαν βιβλιοθήκην ἐθέλλουσι κατ' ἐπίσημον παρακλήσιν δωρῆσασθαι ἐν ἡ πλείω πλεονάζοντα συγγράμματα ἢ ἀπλῶς ἢ ὡς ἀντάλλαγμα τῶν ἐνθάδε πλεονάζόντων, ὧν ὁ κατάλογος ἐδημοσιεύθη πέρυσιν. 4) Τὸ ἐπισήμως παρακληθῆναι τοὺς ἐν ἡμῖν πλουσιωτέρους ὥστε ἀναλαβεῖν ἕκαστον ἀγοράσαι τῇ Βιβλιοθήκῃ ἐν ὅτιοῦν ἐκ τῶν σπανίων ἢ πολυτίμων συγγραμμάτων, καθ' ἂν ἐμφάνισῃ αὐτῷ ἡ Σχολὴ κατάλογον. Καὶ 5) τὸ ἐτησίως καταβάλλεσθαι ἀπὸ τοῦ ταμείου τῆς Σχολῆς ἢ ἐξ ἐράνου ποσὸν ὠρισμένον εἰς προμήθειαν ἐκλεκτῶν συγγραφῶν τῆς νεωτέρας μάλιστα φιλολογίας καὶ ἐπιστήμης. Ἄλλ' οἱ ἐν δυνάμει νοῦ καὶ λόγου καὶ πλοῦτου οὐ σχολάζουσιν ἱκανῶς, ὥστε σπουδαιότερον μερμνήσαι καὶ περὶ τοιούτων, ἅτε δὴ ἀπορροφώμενοι ὑπὸ τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας, ἢ καθ' ἕκαστον βῆμα συμποδίζόμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀντιλογίας καὶ τῆς ἀερολέσχου πρωτολογίας.

Ἡμεῖς δ' ἐκ τῶν ἐνότων ποιούντες τὸ κατὰ δύναμιν, ἐξέφωρμεν καὶ πόρον τινα ἐνιαύσιον τῇ Βιβλιοθήκῃ ὁμοῦ καὶ τῇ Ὄργανοθήκῃ, ὅσον εὐλόγον καὶ λυσιτελεῖ τοῖς φοιτηταῖς, τοσοῦτο καὶ πρόχειρον, τὸ ἐκ τῶν διπλωμάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδεικτικῶν τῆς Σχολῆς ἀποφερόμενον ὀλίγον ἀργύριον. Ἀλλὰ καὶ τούτῳ ἐχρησάμεθα κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, ἐξαιρέσει ὀλίγων ἀναλωμάτων ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ ἐν τῇ Σχολῇ γενομένων, ὡς δεικνυσί ὁ τούτου ἐγγραφοῦ ἐλεγχοῦ, εἰς ἀγορὰν τῶν ἀναγκασιότατων καὶ εὐωνοτέρων

(α) Ὅρα ἐν τέλει Ἐπίμετρον Β'.

τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς ὀργάνων, ὧν ἀνευέδει ἡ παντάσῃ καταργηθῆναι τὸ μάθημα, ἢ διδαχθῆναι ἀκάρπως καὶ ἀκαταλείπτως. Καὶ τούτου χάριν, διδακτικὰ καὶ καθημερινῆς ὄντα χρήσεως ἐν τῇ Σχολῇ τὰ ὄργανα ταῦτα, ἰσοτιμῶ ἐγὼ τοῖς βιβλίοις, μᾶλλον δὲ ἐν μείζονι φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ τίθεμαι, ἕως ἂν τὴν ἀποχρῶσαν συλλογὴν συμπληρώσωμεν, ὡσεὶ ἄρτον τῆς διδασκαλίας ἐπιούσιον. Ἐπὶ τούτῳ τοῖνον ἐδαπάνησεν ἡ σχολαρχία διὰ τοῦ καθηγητοῦ τῆς μαθηματικῆς γρόσια 7129½, ὧν τὰ μὲν 2925 (650 φράγκα) προσήνεγκεν ὁ ἀξιότιμος ὁμογενὴς κ. Χατζῆ Στεφανὸς Γαῖτανάκης εἰς ἀγορὰν ἧς πέρυσιν ὑπέσχετο Ἀεραντίας· τὰ δὲ 2338 προήλθον ἐκ τῆς ρηθείσης προχείρου τῆς Βιβλιοθήκης προσόδου· τὰ δὲ λοιπὰ 1866½ ἀνεπλήρωσε τὸ ἐφορικὸν τῆς Σχολῆς ταμεῖον μετὰ δυσκολίας μὲν, ἀλλ' οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι. Καὶ πόσα μὲν καὶ τίνα ὄργανα ἐκτήσατο ἡ Σχολὴ ἀντὶ τῶν 7129½ γροσίων, δεικνυσί ἡ τούτων ἀναγραφὴ κατ' εἶδος (α). Ἐγὼ δὲ προστίθημι διὰ τὸν ἱστορικὸν βίον τῆς Σχολῆς, ὅτι πρὸ τοῦ ἀναλωσαὶ τὸ ὀλίγον τοῦτο κέρμα διὰ τὰ ὄργανα ταῦτα, ἡ σχολαρχία, ἐπικαλεσαμένη τὴν κατ' ἀνδρα ἢ κατ' ἔρανον χρηματικὴν ἀντίληψιν ὁμογενῶν τιμῶν εὐπορούντων, ἀπέτυχεν· οὐκ ἠθύμηνεν ὅμως, βεβαία οὔσα, ὅτι τὰ καλὰ καὶ πρέποντα, τὰ μεγάλα καὶ ἐθνοσωτήρια βραδυποροῦσι μὲν, ἀλλ' οὔτε καταστρέφονται οὐτ' ἀναχαιτίζονται· καὶ γὰρ οὐκ ἐκλείψουσι τῇ πατρίδι καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ἀκραιφνεῖς ζηλωταὶ καὶ στρατιῶται, εἰς τὸν ἀγῆρω καὶ ἀκηλιδίωτον τῆς ἱστορίας καὶ τῆς αἰωνιότητος ἀποβλέποντες ἔπαινον.

Ἐνταῦθα πρὸ τοῦ καταπαῦσαι τὸν λόγον ἔδει ἐπισυναΐψαι λέξεις τινὰς καὶ περὶ τῶν πόρων τῆς Σχολῆς τόσῳ μᾶλλον, ὅσον οὐκ ὀλίγας νύξεις εἰς τοῦτο καὶ ἡ ταπεινὴ σχολαρχία παρέσχετο. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ὁ ῥήτωρ λέγει, « τὸ πράττειν, τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν ὕστερον ἂν τῇ τάξει, πρότερον τῇ δυνάμει καὶ κρείττον ἐστίν »· ἡμῖν δὲ μόλις δέδοται τὸ τῇ τάξει πρότερον, φροντιζέτωσαν περὶ πόρων καὶ ἐθνικοῦ πλουτισμοῦ αἱ μόναι περὶ τούτου ὑπεύθυνοι ἀρχαί, ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ προόδῳ τοῦ ἔθνους, καὶ ὧν ἡ ἀδοξία ἐν τῇ κοινῇ ὀπισθοδρομήσει ἢ στασιμότητι. Ὅπως δ' ἂν ἔχη ἡ Σχολὴ αὕτη, αἰδίων καὶ ἀπαραίτητον ὀφείλουσα τὴν εὐγνωμοσύνην πᾶσι τοῖς ὅπως καὶ ὅσονδήποτε εὐεργετοῦσιν αὐτὴν, τὴν μεγίστην καὶ θερμωτάτην πασῶν εὐγνωμοσύνην ταμιεύεται αὐτοῖς τοῖς τὰ πηδάλια τῆς πνευματικῆς ὁλκάδος θεοσόφως καὶ ἐθνοσωτηρικῶς ἰθύνουσιν ἀγωνιάτοις πατράσι καὶ κυβερνήταις, ὧν ἡ ἀμφιλαφὴς καὶ ἀγρυπνος καὶ πατρικὴ προστασία καὶ μέριμνα διέσωσε μὲν ἠθικῶς τὸ ἔθνος ἅπαν καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ Σχολὴν ἀπὸ ποικίλων πειρατηρίων, σώσει δὲ καὶ μεγαλυνεῖ αὐτὴν εἰς τὸ διηνεκές, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς δεξιὸν ὀφθαλμὸν καὶ χεῖρα δεξιάν τῆς μεγάλης καὶ αἰεζώου μητρὸς τῶν ὀρθοδόξων ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

(α) Ἐπιθεῖ ἐν τέλει Ἐπίμετρον Γ'.

Εἶθε ὁ αἰώνιος αὐτῆς νυμφίος καὶ παρθασίλευς σκέποι καὶ δοξάζει αὐτὴν εἰς αἰῶνας. Εἶθε σκέποι καὶ μεγαλύνει καὶ τῆ τῆς Ἐκκλησίας πολυθρόνον οὗτο σέμνωμα, τὸ ἄδυτον τῆς ἀρχαίας σοφίας, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Μουσῶν τὸ ἱερόν καὶ σεβάσιμον ἐνδιαίτημα, ταύτην τὴν Σχολήν, ἐξ ἧς σπινθήρ ζωῆς καὶ αἴγλη τηλαυγῆς οὐρανοῦ φωτὸς εἰς ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν ἀπαστραπτει. Ὁ δ' αὐτὸς μέγας ἡμῶν Θεὸς σκέποι καὶ κατευοδοῖ καὶ ἀγιάζει πάντας τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς εἰλικρινῶς καὶ μετὰ ζήλου ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς Σχολῆς, καὶ πρώτιστα τὸν θεοτίμητον καὶ φιλομουσώτατον Πατριάρχην ἡμῶν, ἀνδρ' ἀνακαλοῦντα λαμπρῶς τοὺς μεγαλοσχήμενας χαρακτήρας τοῦ ἠρωϊκοῦ καὶ ἀποστολικοῦ τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνος, ἀνδρα ὅστις ἐπινοῆσαι τὰ δέοντα, καὶ λόγῳ ἐρμηνεύσαι ἱκανὸν, καὶ ἐπιτελέσαι ἐργῶ τὰ δοξάντα προθυμώτατος τε καὶ δεξιώτατος.

Εὐλογίᾳ (τῆ ἡ. ἰουνίου αὐξ.)

Εἶτα λόγῳ δοθέντες τῷ τῆς φιλοσοφίας καθηγητῆ Κ. Ι. Ἀριστοκλεῖ, ἠγόρευσε οὗτος περὶ τοῦ ἐν τῇ ποιήσει κ α λ ο Ὡ.

Τὴν δὲ ἡμέραν τῆς τῶν διπλωμάτων ἐπιδόσεως (κέ. ἰουνίου), μετὰ τινος ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ νενομισμένους τύπους, ὁ Σχολάρχης προσωμίλησε τοῖς τελειοφοίτοις τάδε.

Προσφιλεῖς ὀμιληταί.

ΘΕΟΥ τοῦ πάντων τῶν ἀγαθῶν τελειουργοῦ καὶ πρυτάνεως ἀρωγῆ καὶ χάριτι τὸ πολυκάματον τοῦ πνευματικοῦ πεντάθλου ἐν τῆδε τῇ μουσικτερεπῇ κνίστρᾳ οὐκ ἀδοκίμως δολιγοδρμήσαντες στάδιον, καὶ ἴδη ἐπ' αὐτὸ αἰσῶς ἀφικμένοι τὸ τέρμα, εἰς ὃ ἀπὸ βαλβιδίων ἐναμίλλῳ δρόμῳ συνετείνετε πάντες, παρῆστατε νῦν θυμικῶς ἀνάπλωε προὐ τῶν σεμνῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προέδρων καὶ τῶν ἔλλογιμων ἀλειπτῶν καὶ μυσταγωγῶν, τῶν ἐνθάδ' ἐν τάξει ἀγνωσθητῶν καὶ ἑλληνοδικῶν συναγχευμένων, ἐφ' ᾧ τῇ δικαίᾳ τούτων ψήφῳ τὸν τῆς εὐμαθοῦς φιλομαθείας κομισσάσθαι στέφανον. Δικαίαν τοίνυν καὶ αὐτὸς ἀνομολογῶν τὴν ταῖς διδακτορικαῖς ὑμᾶς προνομίαις κομησῆσαι προθυμουμένην ψῆφον καὶ τῆ ἑαυτοῦ, ἢ θέμις, κατακυρῶν, ἠδέως πάνυ τοὺς ἐνθένδ' ἐπὶ τὸν μακρὸν καὶ κινδυνώδη πλοῦν τοῦ πολυκυμάντου βίου αὐτίκα μάλ' ἀνάγεσθαι ὠρημένους (ἐὰν μὴ δῆτα ἐπὶ μείζους τῆς ἐπιστήμης θιάσους καὶ ἐπὶ σοφωτέρας διατριβᾶς) ὑστάτην τήνδε καὶ, ὡς ἐνι, βραχεῖαν παραίνεσιν βουλομένην ἂν συναπενεργεῖν, τῆς μακρᾶς ἀποδημίας λιτόν καὶ ἀναρχαῖον ἐφόδιον παρὰ τῆς Σχολῆς ἀπάσης.

Οὐράνιον φυτὸν οἱ ἀμφὶ Πλάτονα τὸν ἄνθρωπον ἀπεκάλεσαν οὐκ ἀπεικότως τὴν γὰρ ἐσω φύσιν θεοεικελον κεκτημένοι καὶ ἐνεκά γε ταύτης ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐνεφύριζόμενοι λειμῶνιν, οὐκ ἐπ' ἄλλο τι κεκλήσθαι δοκοῦμεν ἢ ὅπως ἀνθη καὶ καρποῦς οὐρανόδωρῆτους ἐνεγκόντες ἐπὶ τῆς γῆς, σοφίαν καὶ ἀρετὴν, εἴτ' οὖν θεορίαν καὶ πράξιν λέγειν ἐβέλουμεν, διὰ ταύτων ἀναδράμωμεν πάλιν εἰς οὐρανόν, ἐπειδὴν, καὶ φύσει καὶ ἔξει καὶ προαιρέσει τῷ δημιουργῷ εἰς δύναμιν ἀφομοιωθέντες, ἐργῶ καὶ ἀληθείᾳ τὸ θεοεικελον βεβακώσωμεν. Καὶ δὴ ταύτη τοῦ πλατωνικῶς ἀνθρωποφύτου τῆ καλῆ εἰκόνι εὐκαίρως χρησάμενοι, φαμέν ὅτι, καθάπερ εἰς βλάστησιν καὶ αὔξην καὶ τροφήν τῶν ἐν τῇ γῆ φυομένων οὐχ ἐν ὅτιον, ἀλλὰ πολλὰ τινα εἰς ταῦτο συνδραμεῖν ἀνάγκη, γῆν ἀγαθὴν, καὶ σπέρματος ἀγαθοῦ καταβολήν, καὶ γεωργίαν ἐπιπέτημον, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀέρων εὐκράσιαν, ἔτι μὴν καὶ τὸ κατ' ὄραν πάντα γενέσθαι, καὶ σὺν ἅπασι γράνον τὴν πατέρα πάντων καὶ τὰ πάντα τρέφοντά τε καὶ τελειούντα· οὕτως ἀμέλει καὶ ὁ φυτὸν οὐράνιον ἐκαλέσαμεν οὐκ ἐκ μίας τιος οὐδὲ τῆς τυχοῦσης ἀφορμῆς αὖξει καὶ μεγαλύνεται τῷ πνεύματι, ἀλλὰ δεῖ αὐτῷ πολλῶν, ὡς εἰσικε, καὶ μεγάλων φύσεως εὐγενοῦς καὶ δεξιᾶς, δογμάτων τε καὶ διδαγμάτων ὑγιαίνοντων, σοφῆς καὶ φερεπόντου διδασκαλίας, καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς, καὶ τύχης λαμπρᾶς, καὶ παιδομαθείας, καὶ πάντων μάλιστα χρόνου τοσοῦτου, ὅσον οὐδ' αὖ μὲν μετρεῖν ἡμῖν εἴωθεν ἢ τοῦ βίου φειδωλῆ καὶ μαροστόκος βραχύτης, ἵνα τοῖς συμπασιν ἀποτελεσθῆ ὁ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀρετῆς θεοεικελος καὶ θεοκόσμητος ἀνδρίας. Ὅτε τοίνυν ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαι ἐν ἀνθρώποις ἐδοκίμασθη, ὑμεῖς, ὦ φίλα τέκνα, φίλοι μαθηταί, καίπερ τὴν νύσσαν αὐτὴν ὑπερβεβηκότες ἤδη τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως, καὶ τῶν Βυζαντιᾶδων Μουσῶν, ὅσον οὐκ ἤδη, ἀνακεκηρυγμένοι ἱερονίκαί, (εὐ οἰδ' ἐγὼ), οὐκ ἐσθ' ὅπως ὑπολήψεσθε τὴν σοφίαν πᾶσαν ἀθρίαν ἐν οὗτω βραχεῖ τῷ χρόνῳ ἐγκολπισάμενοι οἴχεσθαι· πολλοῦ γε καὶ δεῖ, καὶ τοσοῦτου, ὅσον ἀφορμῆ διέστηκεν ἔργου καὶ τὸ σπέρμα τοῦ φυτοῦ καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπ' αὐτῶν συνεστῶτος σώματος. Ὅν δὲ τρόπον, σῆμαι, ἀνὴρ καύτης ἢ γεωργός, ἀργυράμοιβός ἢ ἔμπορος, ἀπὸ βραχείας τῆς ἀφορμῆς ὠρημένοι, ἀργυρίου τυχόν ἢ φόρτου ἢ κόκκου, εἶτα χρόνῳ καὶ ἐπιμελείᾳ τῆ προσεκκούσῃ χρησάμενοι, μέγα καὶ ἀξιόλογον συνεργάσαντο κεφάλαιον· οὕτως οἱ ἀγαθοὶ τῶν πνευμάτων γεωργοί, τὰς ψυχικὰς ἰμῶν δυνάμεις εὐ καὶ ἐπισταμένως ἐκχερσώσαντες τε καὶ τεμελήσαντες, καθάπερ τραπέζιταις ὑμῖν συνετοῖς ἢ γῆ ἀγαθὴ καὶ πῖνον παντοῖα καὶ ἀγαθὰ σοφίας καὶ ἀρετῆς ἐγκατεβάλλοντο σπέρματα, ἵνα χρόνῳ καὶ μελέτῃ συντόνῳ καὶ ἀσκήσει διηνεκεῖ σφίσι τε αὐτοῖς καὶ παντὶ τῷ γένει εἴητε ἀνθ' ἑνὸς τριάκοντα καὶ ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀποφέροντες.

Ἰκ μὲν οὖν τῶν ἀενάων καὶ ζωηρότων τῆς τῶν ἐπιστημῶν μεγα-

λωνύμου και ψυχωστικίου ἐπιστήμης κρουσῶν ἀρυσάμενοι νάματα οὐρανόυ ἀληθείας, τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν καὶ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον, τὸ ὕδωρ, ἐνῶ πᾶσα ῥύπανσις νοερά τε καὶ ἠθικὴ ἐκπλύνεται, ἵνα θρόνος καὶ θάλαμος εὐτρεπισθῆ βασιλικῆς τῆ θεότητι ἡ καρδιά, τὰ θεῖα, φημί, καὶ πανακήρατα τῆς θεοδότου πίστεως δόγματα, καὶ τούτων ἐτοιμοὶ καταστάντες πρὸς ἀπολογίαὺν παντὶ τῷ αἰτοῦντι λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος καὶ δυνατοῦ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆ ὑγιαίνουσα καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν καὶ δὴ καὶ τὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ κενῆς ἀπάτης ἄχυρα διακρίνειν τοῦ θεοσπόρου σίτου τῆς ἀληθείας, μὴ διαλείπετε, ὡ τῶν εὐσεβῶν παραδόσεων χριστοφόροι μαθηταί, ταύτην ἐξαίρετως τὴν τῶν Εὐαγγελικῶν δογμάτων θεοφύτευτον φυτείαὺν τὴν τῆς σωτηρίας πρόξενον ἀρδεύοντες τε καὶ θεραπεύοντες, « ἵνα δώῃ ὑμῖν ὁ Κύριος κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν ».

Ἐκ δ' αὐ τῆς ιστορικῆς πορείας καὶ βιοτῆς τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἐκκλησίας ἔχετε μεμαθηκότες οἶα καὶ ὅσα τὸ πάνσεπτον τοῦ θεανθρώπου καὶ οὐρανόδωρον Εὐαγγέλιον ἐξέχεεν ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ἀγαθὰ τούτου τοῦ αἰῶνος καὶ τῆς ἄνω βασιλείας καὶ χάριτος, ὡστ' ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὡσπερ ἐν καθολικῷ καὶ παγκοσμίῳ πανοράματι, ἐναργῶς μὲν καὶ θαυμαστῶς ἐπιλάμπειν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως τὸ ἐνεργητικὸν καὶ ἀκαταγώνιστον, λαμπρῶς δὲ διατρανοῦσθαι τὸ μέγα καὶ σωτήριον μάθημα, ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, ζῶσα ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας, ἐμψυχούσα τε καὶ ζωοποιούσα αὐτὴν, σώζει καὶ δοξάζει καὶ διαιώνίζει τὰ ἔθνη. Οὐκοῦν θεραπεύετε, ὡ φίλοι τῆς ἀληθείας θεράποντες, θεραπεύετε καὶ τὸ καλλικαρπον τοῦτο δένδρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἵνα γένησθε υἱοὶ φωτὸς, σπέρμα περιούσιον τῆς τῶν πατέρων ἀρχαίας γενεᾶς, περὶ ἧς σοφὰ καὶ μνήμη ἀξία ἐννοθεῖται ὁ σοφὸς Σιραχ ἐκεῖνα: « Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε τίς ἐνεπίστευσε Κυρίῳ, καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐνέμενε τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτόν, καὶ ὑπερείδεν αὐτόν; »

Τῶν δ' ἀγαθῶν παραδείσων τῆς σεμνῆς καὶ κορυφαίας τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστημῶν δεσποίνης φιλοσοφίας τὰ εὐσμη ῥόδα δρεψάμενοι, τὰ τοῦ εἰδένα ψυχῆς μυστήρια, τὰς ψυχικὰς, φημί, δυνάμεις καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ἄλλας τε καὶ δὴ καὶ τὸ ὀρθῶς νοεῖν καὶ λογιζεσθαι κατ' ἄνθρωπον, καὶ τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἀξίας καὶ κλήσεως ῥῆθον ἐφανεῖσθαι, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἀδελφῶν ἐπιστημῶν προκαταβάλλεσθαι θεμελίους, τὰς καθόλου λέγω ἐννοίας καὶ τὰς ιδέας, ὧν ἄνευ ἀνέφικτός ἐστι πᾶσα τελεία γνώσις καὶ πᾶσα ἐπιστήμη: τηλικούτων ἀγαθῶν μόλις ἄκρω δακτύλῳ, τὸ τῆς παροικίας, ἀπογευσάμενοι καὶ τὸ μέλι τῆς φιλοσοφίας ὡς γλυκὺ τῷ λάρυγγι προσησθήμενοι, φιλοσοφεῖτε λοιπὸν ἤδη μᾶλλον ἢ ἀναπνεῖτε, ἄλλως τε καὶ ἐλληνικὸν ὄν τὸ φιλοσοφεῖν εἰδότες διαφερόντως.

Ὁ δὲ γε τῆς πανίστορος καὶ πανδιδάκτορος ἱστορίας ἀείψου καὶ παχόσμιος χειμαῖρος, ὡσεὶ παμφόρον ταμειὸν ἡ κοινὴ καὶ ζῶσα συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος μνήμη τῆς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἄχρι τῶν ἐσχάτων, πάντα συλλεβδὸν φέρων τὰ τοῖς υἱοῖς τῆς γῆς εὐ καὶ ὡς ἐτέρας εἰρημένα καὶ πεπραγμένα, ἐπὶ τὴν νυνὶ σκηνὴν ἀναβιβάζει παρὰ θεαταῖς τοῖς ἀεὶ παρούσιν ἐν τῷ βίῳ, κόσμου ἠθικῶς τε καὶ κοινωνικοῦ ἀδέκασον καὶ ἀχειρόκμητον κάτοπτρον. Φέρετε μετὰ χειρᾶς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ἀγαπητοί, φέρετε τοῦτο τῆς ἱστορίας τὸ κάτοπτρον. Λυσιτελοῦσι γὰρ εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα αἰ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου καὶ κόσμου ἀναμνήσεις οὐχ ἥττον, ἢ τὸ τῶν ἐσχάτων μεμνησθαι.

Πάντων γε μὴν τῶν ἄλλων παιδευμάτων βιωφελῶν μὲν ὁμολογούμενων καὶ ὁμοίως τρεφόντων νοῦν τὸν πατέρα τῆς ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως, καὶ θέλησιν τὴν τῆς ἀρετῆς μητέρα, πάντων δὲ προκαθαίροντων καὶ προτελούντων τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὰ ἱερά τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας ὄργια, ὅμως ἡ περὶ τὰ φυσικὰ καὶ μαθηματικὰ ἐπιστήμη καὶ διατριβὴ, ἡ τὰς τῆς ὕλης ιδιότητος καὶ ἀναφοράς ἐν πάσαις αὐτῶν ταῖς μορφαῖς καὶ ἀλλοιώσεσιν ἐξηγουμένη, μετὰ τοῦ πλουτίζειν καὶ ὀξύνειν τὸν νοῦν, ὡς τῶν μαθημάτων τὸ ἐξόχως μάθημα, τοῦθ' ὁ καὶ παρονομάζεται, πολλῶ μᾶλλον ὑπουργεῖ καὶ πελαζει τὴν φιλοσοφίαν, ἢ θεωρίαν τοῦ ὄντος καθόλου, ἢ ἄλλη τις τῶν ἐπιστημῶν. Καίπερ γὰρ καθαρὸν τοῦ καθαρῷ λόγου προῖον ἢ φιλοσοφία σεμνονομένη, οὐκ ἄλλως μέντοι ἐμπεδῶν ἑαυτὴν οἶδε τοῦπίπαν ἢ τῇ ἀκριβεῖ ἀντιλήψει καὶ κρίσει τοῦ κατ' αἴσθησιν ἐνδεχομένου καὶ ῥέοντος. Φιλεῖτε τοίνυν τὸ τερπνὸν ἐν ταῖς φυσικαῖς καὶ ταῖς μαθηματικαῖς ἐπιστήμαις, φιλεῖτε τὸ διδακτικὸν καὶ τὸ χρήσιμον.

Πλὴν ἀλλ' ἐστὶ γὰρ καὶ τῶν προῦργιατάτων δοκούντων προῦργιαίτερον καὶ πρότερον ἢ πάτριος γλῶσσα οὐ μόνον ἐν ὄργανῳ μέρει οἴασθαι ἐπιστημονικῆς τελειότητος, τῷ λόγῳ ἐνδιαθέτω καὶ προφορικῷ χορηγούντος τὴν ὕλην καὶ τὸ ἱμάτιον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτῆς ἐνεκα, ἐν ἧ ὁ πᾶς πλοῦτος τῆς ἐλλαδικῆς σοφίας ἐγκατορώρκεται, κοινῆς μὲν πᾶσι τοῖς ἔπειτα λαοῖς γενομένης, ὃν δὲ καλούμεν ἐλληνισμόν οὐδὲν μᾶλλον γένους ἢ εὐρυτέρας καὶ τελειώτερας ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως ζηλωτὸν καταστήσασθαι καὶ κλεινότατον ὄνομα. Πάντων γούν (οἵμοι) τῶν προγονικῶν κειμηλίῶν, μικροῦ δεῖν, σὺν τῇ νευαγρησάσῃ τύχῃ τῆς Ἑλλάδος ἀπολωλότων, ἢ γλῶσσα μὴν περισθεῖσα, ὡς μία λίθος τιμαλφῆς τοῦ παντός ἀξία, καὶ μονοῦ τὴν ὅλην ἐλληνικὴν διάνοιαν ἐν ἑαυτῇ συνειληφύτα καὶ φυλάξασα, οὕτω τοὺς προγόνους ἐκλείψαι καὶ τῇ ἀθανασίᾳ κατασφαλίσατο, ὡστ' ἐκεῖνων ἐνεκα οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τῆς φωνῆς γιγνώσκεισθαι καὶ τιμᾶσθαι τοὺς ἀπογόνους. Οὐ τοίνυν θέμις, ὡ παῖδες Ἑλλήνων ἐλληνοδιδάκτοι, οὐ θέμις τηλικούτου καταφρονῆσαι πατρῴου θησαυροῦ, ἐξ οὗ καὶ τὸ Ἑλληνες καλεῖσθαι (εἰ δὴ τινα φέρεται

δόξαν ἐκφῶναι πατέρων ἀγαθῶν) ἀφθόνως καρπούμεθα καὶ, ὁ μείζων, τὴν παρὰ πάντων τῶν σοφῶν καὶ ἰσχυρῶν τῆς ὑψηλοῦς ἐθνῶν τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς μεθ' ἡμᾶς ἡλικίας εὐνοίαν καὶ χάριν τρυφόμεν καὶ τρυγῆσομεν, ἢν θεὸς ἐθέλῃ, ἐς τὴν ἀγγελίαν ἐλλανίζοντες διατελέσωμεν τὴν φωνὴν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸ φρόνημα, μήτε γένος πατέρων αἰσχυρῆμεν ἐλάβομεθα.

Ὁ δὲ ὕστατον τῆς ἐγκυκλίου παιδείας καὶ ἀξιόλογον μᾶθημα, τῶν μὲν γὰρ Ἑλλήνων ἴσμεν ἐνδοξοτέρους γεγονότας περὶ τὸ πολιτεῦσθαι καὶ νομοθετεῖν τοὺς Ῥωμαίους, εἰ καὶ τ' ἄλλα πάντα ῥίλιγου δεῖν, ταπεινοὶ τινες ἐκείνων μαθηταὶ καὶ μιμηταὶ ἀνομολογοῦνται γενέσθαι. Τὴν δὲ λατινίδα γλώσσαν πρεσβυτάτην μὲν οὖσαν κασιγνήτην αὐτάδε λαβόν τῆς ἑλληνικῆς, ἐν δὲ τοῖς κατώτεροις ταμίειν καταστᾶσαν τῆς τῶν ἐσπερίων λαῶν φιλολόγου διανοίας, ἥς τὸ πολὺ καὶ κράτιστον ἦτοι ἀντιγραφῆ ἔστι τῆς ἡμετέρας, ἢ ἐξηγηταὶ καὶ πλάτυνοι. Ὡστε, συνελόντα φάναι, εἴ τις ταύτην μὴ συνθεραπεύει τῇ ἑλληνικῇ, κινδυνεύει τοῦ καλοῦ καὶ συμπαγοῦς τῆς ἀρχαιομαθείας ἀνδριάντος περιελάττει ἀμφὶ τῷ χειρὸς καὶ τῷ πόδε καὶ περιελείν τὸν φωτεινότερον λύχνον, ὃ τὸ πολὺ περισσὸν βεβαίως τοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ζόρου.

Κεφάλαιον δὲ τοῦ περὶ μαθημάτων λόγου παντὸς ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι μελέτη καὶ ἀσκήσει διηνεκεῖ τὸ πᾶν ἐπιτρεπτόν, ἵνα δὴ τελειωθέντες, ὅσον ἐφεῖται, περὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ παιδευσιν, πρὸς τοῦ Θεοῦ τῆς σοφίας ἀμασθῆτε καὶ φιληθῆτε· ὁ γὰρ Θεὸς καὶ τῆς σοφίας χορηγὸς ἐστὶ καὶ τῶν σοφῶν διορθωτὴς, καὶ τοῖς σοφοῖς ἐγκαινίζει χάριν. « Ἐγὼ, φησὶν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὐρήσουσι χάριν. »

Καὶ μὴν, ἐπεὶ οὔτε ψυχὴν σώματος ἄνευ ἐπὶ γῆς ἐνεργοῦσαν ἐγνωμένον, οὔτε θεωρίαν γυμνὴν τῆς πράξεως τιμωρόν, οὔτε Σχολὴν ἀφροντιστοῦσαν τοῦ βίου τοῦ πρακτικοῦ ἡμῶν δι' ἄρ' ἕκαστος ἐν κοινωνίᾳ τυγχάνει ζῶν καὶ ἀναστρεφόμενος, πολλὰ μὲν τὰ παρ' αὐτοῦ ἀπαιτούση ἔργα, πολλὰ δ' αὐτῷ τὰ δυσχερῆ καὶ φοβερά ὁσημέραι ἐπισειούση, χρεῶν καὶ ἡμῖν τοῖς ἐν κοινωνίᾳ παντοδαπῶν τοῖς τρόποις, τοῖς χαρακτῆροι, τοῖς ἡθεσι, τῇ θρησκείᾳ, τῇ ἀγωγῇ καὶ παιδεύσει καὶ ταῖς ἄλλαις χρεαῖς καὶ περιστάσεσιν ἀνθρώπων βιωσομένων, ἐκείνου πρὸ πάντων φροντίζειν. τοῦ μηδὲν μηδέποτε πράσσειν ἢ λέγειν, ὅσα μὴ εἰς δόξαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ κατατείνονται, ὅθεν ἡμῖν εὐδοξία καὶ δύναμις καὶ μακαριότης περίεστι, τὰ δ' ἐν ἀνθρώποις ἀδύνατα εὐμαρῶς κατορθοῦνται. Τοῦ γὰρ Θεοῦ συναιρομένου, εὐροῖσει καὶ πάντα τὰλλα τὰ κατὰ τὸν βίον τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν δημόσιον, ὡσθ' ἕκαστον ἡμῶν.

Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπεύλογον ἔμμεναι ἀλλῶν.

Ἀριστεύειν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὑπερέχειν ἐβελήσατε φιλανθρωπία καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀληθεία, οὐχ ὕβρις καὶ ἀδικία καὶ κόμπω πλούτου, ὃν

τρόπον ἡμᾶς οἱ ἀριστευτῶν ποιητῶν ἐξεπαίδευαν. Τοῖς γὰρ ἀνθρώποις δίκην οὐ βίαν δέδωκεν ὁ Θεός, δίκην, ἢ πολλὸν ἀρίστη γίνεται ὕβρις δ' ἐξανθήσασα, κατ' αἰσχρὸν εἰπεῖν, ἐκάρπωσε στάχυν παγκλαυτον ἀτης· ἀτης δ' ἄρουρα θάνατον ἐκκαρπιζεται· θάνατον τὸ πικρὸν τῆς ἀμαρτίας ὑψόνιον. Οὐδὲ γὰρ θεοστυγὲς μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰσχρὸν τὴν τῷ θεῷ θρόνῳ συμπάροδρον ἐπιστήμην καὶ σύνεσιν ὑπέρετιν ὁρᾶσθαι ἀδικίας καὶ ὕβρεως καὶ παθῶν, περὶ ἃ τοὺς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἀμοιροῦντας ἐπιτοῦσθαι συμβαίνει.

Τοιγαροῦν ταῦθ' οὕτως ἔχειν καὶ οὕτω δεῖν γίνεσθαι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς δοκοῦν εὖ εἰδῶς, ὡ φίλοι ἑταῖροι καὶ συμφράδμηνες, ἐκεῖνα τελευτῶν παραινῶ καὶ ἐντέλλομαι, εὐγνώμονας ἑαυτοῦς τὸν πάντα βίον παρέχειν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ πανμνήτῳ μητρὶ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἥς διαπρεπεῖ πρόνοια καὶ προστασία οὐκ αὐτοὶ μόνον πεπαίδευθε, ἀλλ' ὡς ἐν φερεσβίῳ καὶ θεοπαγεῖ κιβωτῷ, ὁ πᾶς πλοῦτος τῆς πατρίου θρησκείας καὶ γλώσσης ἐντεθησαύριστα καὶ πεφύλακται τῶν δ' ἕως χθὲς καὶ πρῶν δραπετίδων ἑλληνογενῶν Μουσῶν σπέρμα γνήσιον διηνεκεῖς καὶ πατριαρχικῶς περιθάλλεται, ἵνα παρ' αὐτοῦ ἑλληνοπαίδευτος γενεὰ, καθάπερ γένος τι σπαρτῶν, γεωργουμένη καὶ σπειρομένη εἰς τὸν αἰῶνα μὴ διαλείπη. Εἰτ' ἀξίω καὶ παρακελεύομαι μηδέποτε ἀμνημονεῖν, ὡ βέλτιστοι, μήτε τῆς Σχολῆς, ὅθεν τοσαῦτα καὶ οὕτω χρήσιμα ἑαυτοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι τεθησαυρίκατε· μήτε τῶν ἰδρώτι πολλῷ καὶ πόνῳς αὐτούτοις καὶ στοργῇ διαφερούση κατήγησαμένων ἡμῖν τῆς δόξου τῶν λόγων καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ τούτους μὲν, οἳ πρέπει τέκνοις ἀγαθοῖς τοὺς τῷ πνεύματι τροφεῖς καὶ πατέρας, τιμᾶν αἰεὶ καὶ θεραπεύειν παρὰ πάντα τὸν βίον, καὶ γὰρ ἰσθῖον τὴν παρ' αὐτῶν δωρεὰν εἰλήφατε, μᾶλλον δὲ καὶ μακροτέραν τοῦ βίου, καθ' ὅσον ἂν αὐτὴν τοῖς μεθ' ἡμᾶς διδασκαλίᾳ καὶ συγγραφῇ μεταδοίητε· τὴν δὲ δὴ πρώτην καὶ πρεσβύτην καὶ εὐκλεᾶ γεγονουίαν ὀλίβιον καὶ ἐνδόξου Γένους ταύτην Σχολὴν περιᾶσθαι εἰς δύναμιν ὠφελεῖν καὶ μεγαλύνειν κάπῃ τὰ πρόσω αἰεὶ προβιβάζειν, ὡσπερὸν εἰκὴς τὸ πρῶτον διδασκῆριον πόλεως τῶν πόλεων ἀνάσσης καὶ θεοδμήτου γεφύρας μέσον Ἐώας καὶ Δύσεως ἰδρυμένης.

Οὕτω γοῦν διανοουμένων ἡμῶν, οὕτω τε πολιτεῦσθαι καὶ τοιαῦτα πράσσειν ἐβελόντων, ὀλβία μὲν ἡ γειναμένη πατρὶς ἢ πνευματικὴ καὶ ἡ φυσικὴ ὀλβιον δὲ τὸ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον ἅπαν· τρισόβιοι δὲ καὶ αὐτοὶ ἄλλων θ' ἕνεκα καὶ δὴ καὶ ὅτι ἀνδρῶς, τοῖς ἔργοις ἀγαθοῦ καὶ μεγάλου γενομένου, Καὶ τύμβος καὶ παῖδες ἐν ἀνθρώποις ἀρίστηται
Καὶ παῖδων παῖδες καὶ γένος ἐξοπίσω.
Οὐδέποτε κλέος ἀπόλλυται, οὐδ' ὄνομα αὐτῶν.
Ἄλλ' ἀπὸ γῆς περ ἑὼν, γίνεται ἀθάνατος.

Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἤδη τὴν νενομισμένην ἡμᾶς δημοσίᾳ δόντας καθομολόγησιν, καὶ τοῦ στεφάνου λοιπὸν τυχεῖν τῆς ἀριστείας ἐπεὶ εὐλογίας.

Μετὰ δὲ τούτου, δόντων τῶν τελειοδιδάκτων τὴν συνήθη καθολόγησιν, ἐγένετο ἡ ἀνιχνόρευσις αὐτῶν, ὡς ἐξῆς :

Ἐπειδὴ περ ἐν μὲν ταῖς δημοσίαις δοκιμασίαις, ἢ νόμῳ κρατεῖ, πάντων ὦν ἀκηκίατε μαθημάτων ἐν τῆδε τῇ μεγάλῃ καὶ εὐκλεεῖ φιλοσοφικῇ τοῦ Γένους Σχολῆ, ἐλεγχον σαφῆ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιδόσεως παρασχόντες, ἀξίους ἑαυτοὺς ἀπεφάνατε τοῦ διδασκαλικοῦ πτυχίου· τὰ δὲ νῦν ἤδη πίστιν προτεθῆκατε δημοσίᾳ διδόναι ὑπὲρ τοῦ μηδενὸς τῶν νενουθετημένων ὀλιγωρήσειν· διὰ ταῦτα πάσῃ τῇ Σχολῇ τοῦτ' ὁμοψήφως δοκιμασάση συμψηφίζομενος καὶ συγκαταίνων καὶ αὐτός, ὑμᾶς

(Ἐπονται τὰ ὀνόματα)

τελειοπολίτας καὶ ἀριστεῖς τῆς Σχολῆς ταύτης ἀποδεδειγμένους, ἐν τῷ ὀνόματι συμπάσης τῆς ἐλλογίμου τῶν συγκαθηγητῶν ἀδελφότητος, ἥς τὴν προεδρείαν εἰληκῶς τυγχάνω κατὰ τοὺς νόμους, ἀναγορεύω ἐπὶ χρυσταῖς ταῖς ἐλλήσι διδασκάλους τῆς Ἐγκυκλίου Παιδείσεως· πάσας τε τὰς τῷ σεμνῷ τουτῷ ἀξιώματι παρμαρτούσας προνομίας κατακυρῶν, ἑταίρους καὶ συνθιασώτας ἐν τῇ ὑμεινούσῃ διδασκαλίᾳ προσαγορεύω· καὶ ταυτησί τῆς ἐπαγγελίας ζήλω φιλεπιστήμονι διὰ παντός τοῦ ζῆν ἔχεσθαι παραίνω καὶ ἐντέλλομαι.

Καὶ δὴ δευτέροι, καλοὶ κάγαθοὶ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγαλήνους παιδείας πρόπολοι, δεῦτε δεξασθε σὺν τῷ διδασκαλικῷ διπλωμάτι καὶ τὰς τῆς ἀγνωτάτης καὶ θεοδοξάστου μητρὸς ὑμῶν μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας θεοπειθεῖς καὶ πανδώρους εὐχὰς καὶ εὐλογίας καὶ νοουθεσίας, ἐν' ἀφ' ἑστίας θεοδόχου θεοφιλῶς ἀπαρξάμενοι κατευοδοῖσθε αἰεὶ σὺν Θεῷ Σωτῆρι καὶ καρποφοροῖτε τοὺς τῆς ἀληθοῦς σοφίας καὶ ἀρετῆς ἀθανάτους καρπούς εἰς δόξαν Χριστοῦ καὶ κοινὴν ωφέλειαν.

Μετὰ τούτου ἕκαστος αὐτῶν, προσκαλούμενος κατ' ὄνομα παρὰ τοῦ Σχολάρχου, προσήρχετο τῇ Α.Θ. Παναγιότητι προκαθημένῃ, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, ἠύλογεῖτο παρ' Αὐτῆς, ἐπιλεγούσης « Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μετὰ σοῦ, φωτίζουσά σε καὶ διαφυλάττουσα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου »· καὶ τὸ οἰκεῖον ἐδέχετο δίπλωμα, διδούς καὶ λαμβάνων δεξιάν καὶ τὸν τοῦ βαθμοῦ ἀσπασμόν.

Περανθείσης δὲ καὶ ταύτης τῆς τελετῆς, ἡ Α.Θ.Π. προσεφώνησε τάδε.

Ἡσθημεν ἀπὸ ψυχῆς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ, ἰδόντες καὶ κατὰ τὸ ἐνεστώδες τὴν παρ' ὑμῶν συγκομιδὴν τοῦ πνευματικοῦ τούτου θερισμοῦ κατὰ τὸν ἡμέτερον πόθον δαφιλῆ καὶ ἀξίαν τοῦ τε κλέους τῆς Σχολῆς, καὶ οὐχ ἦπτον τῶν διηκεκῶν φροντίδων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν προκρίτων τοῦ Γένους ἢ καὶ τῆς τῶν διδασκόντων φιλοπονίας. Διὸ καὶ πάντας ὑμᾶς τοῖς προσήκουσι καταστέφαντες ἐπαίνοις, καὶ ταῖς πατρικαῖς ἡμῶν ἀμειψάντες εὐλογίαις, τοῖς μὲν ἐπὶ τὸ τέρμα τῶν ἐν τῇ Σχολῇ μαθημάτων θεῖα χάριτι ἤκουσι καὶ ἐντεῦθεν μετὰ διπλωμάτων ἀποφοιτῶσιν, ὡς αἰδίων καὶ ἀκραιφνῶν μαρτυρίων τῆς πενταετοῦς ὑμῶν ἐπιμελείας καὶ προσόδου καὶ τῆς ἀμέμπτου πολιτείας καὶ διαγωγῆς, συγκαίροντες, τὴν θεῖαν ἐφ' ὑμᾶς ἐπικαλούμεθα χάριν, τὴν χειραγωγήσουσαν καὶ διυθουῶσαν ἐπὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον. Ἐφ' ᾧ καὶ προτρεπόμεθα πατρικῶς ἡγεμόνα ποιεῖσθαι αἰεὶ τοῦ βίου τὴν πατρῶαν εὐσέβειαν, βιοῦντας ἀξίως τῆς κλήσεως ὑμῶν καὶ μηδέποτε παρεκτρεπομένους τῆς ἐπ' ἀρετὴν ἀγοῆς ὁδοῦ, ἀλλ' εἰς ἔργον τιθεμένους πᾶν' ὅσα καθ' ὅλην ὑμῶν τὴν μαθητείαν ἐδιδάχθητε καὶ ἐνουθετήθητε καὶ ἄρτι παρῶσθα καθωμολογήσατε. Οὕτω ποιούντες, τεύξεσθε τῶν παρὰ Θεοῦ ἀποκειμένων ἀγαθῶν πᾶσι τῆς ἀσχοῦσι τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· « ἀγαθὰ γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκτίσθη ἀπ' ἀρχῆς », κατὰ τὸν Σιράχ.

Ἰμῖν δὲ τοῖς ὑπολειπομένοις καὶ οὐπω τὸ τῶν μαθημάτων στάδιον διανύουσιν ἐντελλόμεθα καὶ συμβουλευόμενα τὴν ναρκῶν, μήτε δειλιᾶν, μήτε βραθυμῆν σταδιοδρομοῦντας· ἀλλ' ὅσημέραι ἐπιτείνειν τὸν ζῆλον τὸσω φιλοτιμώτερον, ὅσω χρεῖων τῇ τοῦ σώματος αὔξῃ συναυξέσθαι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαν καὶ τὰς γνώσεις, ἀμιλλᾶσθαι τε τὴν καλὴν καὶ ἀξιεπαίνον ἀμιλλαν, τίς τὰ μείζω κατορθώσει, καὶ τίς μᾶλλον προκόψει κατ' ἀρετὴν καὶ παιδείαν, ἐπιμελούμενος μὲν ἀνευδότης καὶ τοῖς νόμοις τῆς Σχολῆς καὶ ταῖς νοουθεσίαις τῶν καθηγητῶν ἀπαρατηρήτως καὶ εὐγνωμόνως πειθόμενος, κοσμίως δὲ πανταχοῦ καὶ πάντοτε διάγων, ὡς γούν ἀπαιτεῖ ἡ μεγαλωνυμία καὶ σεβασμιότης τῆς Σχολῆς καὶ τὸ σεμνὸν τῆς μαθητείας ἐπαγγέλμα.

Ἐπὶ τούτοις οὖν ὀφειλομένως ἀπονέμοντες τὸν ἐγκάρδιον καὶ δίκαιον ἔπαινον πᾶσι τοῖς διδάσκουσι καὶ τοῖς ὅπωςδήποτε κοπιῶσιν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τούτῳ τῆς ἐπιστήμης, εὐχόμεθα τοῖς πᾶσιν ὀλοψύχως τὰ σωτήρια, δεόμενοι τοῦ παναγάθου Πατρὸς τῶν φώτων καὶ Θεοῦ ἡμῶν τοὺς πάντας φωτίζειν καὶ ἐπιρρῶννύναι ἐν ὁφ' ἀληθείας καὶ ἀρετῆς, τὴν δὲ Σχολὴν ταύτην πλατῦναι καὶ στηρίζαι καὶ μεγαλῦναι ἐπ' εὐκλείᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους. Γένοιτο !

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ Α΄.

(Σελίδι 44)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1866—1867 διδασκθέντων ἐν τῇ Μεγάλῃ
τοῦ Γένους Σχολῇ μαθημάτων, κατ' εἶδη καὶ τάξεις.

δηρημένων.

Τάξις Α΄.

- Θρησκευτικά (Δογματικὴ Θεολογία).
- Ἑλληνικά (Εὐριπίδης, Αἰσχύλος καὶ Πίνδαρος).
- Λατινικά (Θυΐργιλιος καὶ Οὐράτιος).
- Φιλοσοφικά (Καλλιλογία—Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας).
- Μαθηματικά (Φυσικὴ Πειραματικὴ).
- Ἱστορία συγκριτικὴ τῆς ἑλληνικῆς Φιλολογίας.
- Θεωρία τῆς ποιήσεως.
- Ἐπιγράμματα.
- Ῥητορικὴ μετὰ γυμνασμάτων.
- Ὄθωμανικά (Στοιχειώδεις γνώσεις τῆς φιλολογίας καὶ τοῦ δικαίου τῶν Ὄθωμανῶν).
- Γαλλικά (Συνθέσεις).

Τάξις Β΄.

- Θρησκευτικά (Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία).
- Ἑλληνικά (Ὀμηρος—Θεόκριτος καὶ Ἡσίοδος).
- Μετρικὴ καὶ Ἐπιγραμματοποιία.
- Λατινικά (Κικέρων καὶ Σαλλούστιος).
- Φιλοσοφικά (Λογικὴ καὶ Ἠθικὴ).
- Μαθηματικά (Τριγωνομετρία καὶ Κοσμογραφία).
- Γενικὴ Ἱστορία (ἡ μεσαιωνικὴ).
- Ὄθωμανικά.
- Γαλλικά.

Τάξις Γ΄.

- Ἑλληνικά (Θουκυδίδης καὶ Ἡρόδοτος).
- Λατινικά (Καῖσαρ καὶ Κικέρων).
- Φιλοσοφία (Ψυχολογία).
- Μαθηματικά (Γεωμετρία).
- Γενικὴ Ἱστορία (ἡ ῥωμαϊκὴ).
- Ἐπιστολογραφία ἑλληνικὴ.
- Θεματογραφία λατινικὴ.
- Ὄθωμανικά.
- Γαλλικά.

Τάξις Δ΄.

- Ἑλληνικά (Πλάτων—Δημοσθένης καὶ Λίσιγνης).
- Λατινικά (Στοιχειώδη μαθήματα καὶ Κορνήλιος Νέπωσ).
- Φιλοσοφία (Σωματολογία καὶ Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φιλοσοφίαν).
- Μαθηματικά (Γεωμετρία).
- Γενικὴ Ἱστορία (ἡ τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν ἔθνῶν καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος).
- Ἀρχαιολογία ἑλληνικὴ.
- Θεματογραφία ἑλληνικὴ.
- Ὄθωμανικά.
- Γαλλικά.

Τάξις Ε΄.

- Θρησκευτικά (ἱερὰ Κατήχησις, μετὰ καὶ συντόμου ἐρμηνείας ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου).
- Ἑλληνικά (Λυκοῦργος καὶ Δημοσθένης).
- Λατινικά (Στοιχειώδη μαθήματα καὶ Κορνήλιος Νέπωσ).
- Μαθηματικά (Ἀριθμητικὴ Θεωρητικὴ).
- Μυθολογία ἑλληνικὴ.
- Ἑλληνικὴ Σύνταξις καὶ Θεματογραφία.
- Ὄθωμανικά.
- Γαλλικά.

Ἐδίδαξαν τὰ ἀνωτέρω μαθήματα οἱ ἑξῆς Καθηγηταί: Ἀρχιμ. Εὐστάθιος Κλεόβουλος, Ἰωάννης Φιλαλήτης, Σκαρλάτος Βίλκιος, Ἀντώνιος Χαρίλαος, Βασίλειος Δ. Καλλιέργων, Κωνσταντῖνος Κρῆς, Κωνσταντῖνος Ἰ. Φωτιάδης, Ἰωάννης Λοῖστοκλῆς, Ἀνδρέας Σπαθάρης, Αἰμίλιος Νονόττης, Κωνσταντῖνος Ζαχαριάδης.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ Β.

(Σελίδι 20)

Αναγραφή τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1866—1867 δωρηθέντων τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς βιβλίων κατὰ τὴν χρονικὴν τάξιν τῆς προσφορᾶς.

α.	Ὁ κ. Γρηγόριος Παππαδόπουλος Ἱθρητίης ἰατρός προσήνεγκε		
	1. Atlas chronologique et synchronique d'histoire universelle par A. Boutrache, Paris, 1844.	Σύμ. Τόμ. Τόμ.	1 1
	2. Origine des découvertes attribuées aux modernes, par M. L. Dutens, Londres, 1776.		1 1
	3. Βρετανικὸς Ἀστὴρ τῶν ἐτῶν 1860—61.		1 2
	4. Δοκίμιον ἠθικῆς πραγματείας ὑπὸ Compagnone (ἰταλιστὶ μετὰ καὶ χειρογρ. Ἑλλ. μεταφρ.).		1 2
	5. Σιλβίου Πελλίκου λόγοι περὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου (ἰταλιστὶ μετὰ Ἑλλ. μεταφρ.).		1 1
	6. Ἄτλας γεωγραφικὸς (ἰταλιστὶ).		1 2
	7. Essai d'une philosophie de l'histoire, par B. Barchou de Pénhoen, Paris 1844.		1 1
	8. La medecine des passions par B. Descuret, Paris 1844.		1 1
	9. Ἀθανασίου Ρουσοπούλου Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, ἐν Πάτραις 1855.		1 1
	10. Les sciences occultes par Eusèbe Salverte. Paris 1843.		1 1
	11. Des intérêts religieux de l'Orient, par G. A. Mano. Paris 1864 (φυλλάδ.).		1 1
	12. Index librorum prohibitorum. Gregorii XVI Pontif. jussu editus, 1841.		1 1
	13. Ἰσοκράτους ὁ πρὸς Φίλιππον καὶ ὁ Πανηγυρικὸς λόγος μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως κτλ.		2 2
	14. Ξενοφῶν μετὰ σημειωμάτων λατινιστὶ, ὑπὸ Jo. Car. Zeunius. 1783.		1 1
	15. Σχομέλου στοιχεῖα γενικῆς Παθολογίας, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Ν. Γαῦδα.		1 1
	16. Διογένης Λαέρτιος (ἑλληνολατινιστὶ), ἐν Λειψία 1759.		1 1
	17. Monographie des hémorrhoides, par le Dr. Andrée Lébet, Paris 1861.		1 1

	18. Κορνίλιος Νέπως μετὰ ἰταλικῶν σημ. καὶ μεταφράσεως ὑπὸ Alessandro M. Bandiero 1674.	Σύμ. Τόμ. Τόμ.	1 1
	19. Ὁ Δημοσθένης ἐν Ἰταλικῇ μεταφράσει μετὰ σημειωμάτων ὑπὸ τοῦ abbà Melehiar		1 6
	20. Κικέρωνος οἱ Κατιλιναῖκοι (ἰταλιστὶ).		1 1
	21. Lhomond, de viris illustribus urbis Romæ.		1 1
	22. Φαίδρου μῦθοι (λατινιστὶ καὶ γαλλιστὶ).		1 1
	23. Sphæra Joanni di Sacro Bosco etc.		1 1
	24. La loi naturelle, ou principes physiques de la morale etc.		1 1
	25. Κωνστ. Οἰκονόμου αὐτοσχέδιος διατριβὴ περὶ Σμύρνης, ἐν Μεσίτῃ 1831.		1 1
	26. Ἰπποκράτης, σύγγραμμα περιοδικῶν τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, ὑπὸ Π. Καλλιθούρσου, περίοδ. β'.		1 1
	27. Π. Καλλιθούρσου πειραματικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ θερμογόνου ἐπὶ τῶν ὀργάνων.		1 1
	28. Περικλέους Τριανταφυλλίδου τὰ Ποντικά ἐν Ἀθήναις 1866.		1 1
	29. Nuova Racolta delle principali et più interessanti vedute della Citta di Roma etc.		1 1
	30. Σ. Κασσιμάτη ἀγγλικὴ Γραμματικὴ, ἐν Ἐρμούπλει 1855.		1 1
	31. Τῆς ὑπὸ Δ. Ραγκαβῆ Ἑλλ. Χρηστομαθείας τόμ. β'.		0 1
	32. Συλλογὴ 27 διαφόρων καὶ διαφορογλώσσω φυλλ.		27
β.	Ὁ κ. Διονύσιος Ἀλεξάτος		68 68
	Ξενοφῶντος τὰ εὕρισκόμενα (ἑλληνολατινιστὶ) ἐν Φραγκοφόρτῃ 1596.		1 1 1
γ.	Ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρ. Κύριλλος Νικολαΐδης Ἀγιοταφίτης.		
	Ἐπτέρου, Ἀλληλεθνὲς τῆς Εὐρώπης Δίκαιον.		1 1 1
δ.	Ὁ κ. Ἀντ Χαρίλαος καθηγητῆς ἐν τῇ Μ. Σχολῇ.		
	Γεωργίου Φραντζῆ Χρονικόν.		1 1 1
ε.	Ὁ ἐν Λειψία ἐφημερεύων Πανος. Ἀρχιμανδρ.		
	κ. Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος ἐδωρήσατο τὸν α. τόμον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδομένης Ἑκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης.		1 0 1 1
ς.	Ὁ κ. Ξ. Τριανταφυλλίδης, ἰατρός ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσήνεγκε (*).		
	1. Κόραθ Ἄτακτα.		1 0 1 1

(*) Ὁ κ. Ξ. Τριανταφυλλίδης προσήνεγκε δωρητέα τοῖς ἀπὸ τοῦ τῶν μαθητῶν τῶδε.

	Σώμ.	Τόμ.	Τόμ.
2. Κοραή ἐπιστολαί.	1	2	
3. Ὁμήρου Ἰλιάδ. Α—Δ ὑπὸ Κοραῆ.	1	4	
4. Κοραῆ Πρόδρομος ἐλληνικῆς βιβλιοθήκης.	0	1	
5. Βεκαρίας περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν ὑπὸ Κοραῆ.	1	1	
6. Τῆς ὑπὸ Κορ. ἑλλ. Βιβλιοθήκης τόμ. 13, 14 καὶ 15, ἧτοι Ἀριστοτέλους τὰ Πολιτικά καὶ τὰ Ἠθικά, καὶ Ξενοφῶντος τὰ Ἀπομνημονεύματα.	0	3	
7. Τῶν ὑπὸ Κοραῆ Παραλλήλων Πλουτ. τόμ. 4ος.	0	1	
8. Παρέργων ἑλλην. Βιβλ. ὑπὸ Κοραῆ 8—9 ἧτοι Ἐπικτήτου διατριβαί.	0	2	
9. Βρυενίου τὰ Παραλειπόμενα (ὁ 3ος τόμ. διπλαῦς).	1	4	
10. Σύνοψις τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας ὑπὸ Κούμα.	1	1	
11. Γαλανοῦ Βλαβαράτα.	1	1	
12. Voltaire Henriade.	1	1	
13. Höhler, γενικὴ ἱστορία (ἐν ἰταλικῇ μεταφράσει).	1	1	
			29
ζ'. Ὁ ἐκ Βουκουρεστίου κ. Χαρίλαος Δημόπουλος Ἐπιθεώρησις τῶν Ἀνατολικῶν Ἐθνῶν (τὸν ἄ δι- τευχῆ τόμον).	0	2	2
η'. Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, καθηγητῆς ἐν τῷ Ἀθήνησιν ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Τῆς παρ' αὐτοῦ ἐκδιδομένης Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ ἄ. τόμος.	0	1	1
θ'. Ὁ κ. Α. Κυπριανὸς διὰ τοῦ κ. Ἡ. Βασιάδου Μυλλέρου ἱστορία τῆς ἑλλ. Φιλολογίας, μετάφρ. Α. Κυπριανοῦ (τόμ. ἄ.).	0	1	1
ι'. Ὁ κ. Σταῦρος Καπητᾶνος. Τὸ αὐτὸ σύγγραμμα τοῦ Μυλλέρου.	0	1	1
ια'. Ὁ Πανιερ. ἅγιος Νεοκαισαρείας κ. Ἱερόθεος. Ἄτλας Γεωγραφικὸς, οὗ προτάσσεται θεωρία περὶ ἀστρονομικῆς, φυσικῆς καὶ ἱστορικῆς Γεωγραφίας.	1	2	2
ιβ'. Ὁ κ. Σκαρλάτος Βίλκιος, καθηγητῆς ἐν τῇ Μ. Σχολῇ. Histoire du gentil Seigneur de Bayart.	1	1	1
ιγ'. Ὁ κ. Κωνσ. Κρής, καθηγητῆς ἐν τῇ αὐτῇ Σχολῇ. 1. Oeuvres complètes de Shakspeare (traduit de Benjamin Laroche).	1	2	
2. Oeuvres dramatiques de Schiller (traduit de Barante).	0	1	

Sallustius, Florus, Horatius, Cornelius Nepos καὶ Fædrus,

	Σώμ.	Τόμ.	Τόμ.
3. De l'art et du beau, par F. Laménais.	1	1	
4. Histoire des Sciences occultes, par A. Debay.	1	1	
			5
ιδ'. Ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας, καθηγητῆς ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ. Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλλην. ἔθνει καταστά- σεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τῶν ἀρ- χῶν τῆς ἐνεσώσεως ἐκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ	1	1	1
ιέ'. Ὁ κ. Τεφαρικής, βιβλοπώλης ἐν Ἀθήναις. Ἀντίνοος τραγωδία εἰς 5 πράξεις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.	1	1	1
ισ'. Ὁ κ. Μιχαὴλ Κοσμιδης. 1. Περὶ τῆς Ἐλεγκίας, ἄ. μέρος, ὑπὸ Δ. Ι. Μαυρο- φροῦδο (φυλλάδια).	0	1	
2. Ἐρμογένους ῥητορικὴ (καὶ ἐτι γρῶς. 15 εἰς ἀνταλ- λαγὴν ἐνὸς ἀντιτύπου τῆς συλλογῆς τῶν 21 ἐλασσόνων Ἑλλήνων ἰατρῶν).	1	1	
ιζ'. Ὁ κ. Γαβρ. Σοφοκλῆς, σχολάρχης ἐν Σταυ- ροδρομίῳ (*). 1. Δημοσθένους περὶ Στεφάνου, ἐκδ. Γ. Σοφοκλέους. 2. Ἐκθέσεις τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν ἐν Σταυρο- δρομίῳ σχολείων τῆς Παν. (ἔτος 1865—6) φυλλ.	1	1	
	3	3	
ιη'. Ἡ ἐν Σταυροδρομίῳ ἐλληνικὴ Σχολὴ τῆς Πα- ναγίας εἰς ἀνταλλαγὴν τοῦ ἄ. τόμου τοῦ λεξι- κοῦ τῆς Κίβωτοῦ. Physique Simplifiée par la découverte de l'origine du mouvement et de l'affinité par Pierre Béron.	1	4	4
ιθ'. Ὁ κ. Ἰωάννης Ῥαπτάρης. 1. Τὸ Σύμπαν ἢ τὰ θαυμάσια τοῦ ἀστεροέντος οὐρανοῦ.	1	1	
2. Ἐπάλοφος τὸ ἄ. καὶ β'. ἔτος (εἰς ἀνταλλαγὴν ἐνὸς ἀντιτύπου τῆς ὑπὸ Λαλάνδου Ἀστρονομίας).	1	2	
κ'. Ὁ κ. Ναθαναὴλ Παύλου, φοιτητῆς ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους Σχολῇ. Chrestomathia Syriaca, Sive S. Ephræmii car- mina Selecta.	0	1	1

(*) Ὁ κ. Γ. Σοφοκλῆς προσήνεγκεν ἐτι δέκα ἀντίτυπα τοῦ περὶ τοῦ Στεφάνου δημο-
σθενείου λόγου πρὸς τὸ διανεμηθῆναι δωρεὰν τοῖς εὐδοκίμοις τῶν φοιτητῶν τῆς Σχολῆς.

κα'. 'Ο ιεροδιδ. κ. Βενιαμίν 'Ιωαννίδης, καθηγητής ἐν τῇ 'Ιερο- σολυμητικῇ Σχολῇ. Σώμ. Τόμ. Τόμ.			
Περιγραφή τοπογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ τοῦ Θα- βωρίου ὄρους (φυλλάδιον).	2	2	2
κβ'. Οἱ κκ. Συντάκται τῶν ἐφημερίδων Βυζαντί- δος, 'Ανατολικοῦ 'Αστέρος, 'Αρμονίας καὶ τῶν δύο Περιοδικῶν τοῦ τε Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ τῆς 'Επταλόφου ἀνὰ ἐν ἀντίτυπον.	5	5	5
κγ'. 'Ο κ. 'Ιωάννης Καραμάνος, φοιτητῆς τοῦ 'Ελ- ληνικοῦ Πανεπιστημίου. Μελέται περὶ τῆς οὐσίας τῆς Χριστιανικῆς θρη- σκείας, Γυζώτου, μετάφρ.			
κδ'. 'Ο κ. Παῦλος Γεωργίου Χατζῆ Κώνσα. Ἐπιτομὴ Φυσικῆς ἀκροάσεως ὑπὸ Σεργίου τοῦ Μακραιοῦ (τέσσαρα ἀντίτυπα).	4	4	4
κε'. 'Ο κ. Βασίλειος Πυλάδης. 1. Histoire de Constantinople depuis le règne de l'an- cien Justin jusqu'à la fin de l'empire, par Cousin. 2. Histoire des événements de la Grèce, par M. C. D. Raffanel. 3. Συλλογὴ 11 φυλλαδίων διαφόρου ὕλης.	1	8	11
			21
κς'. 'Η Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κκ. Γρηγόριος Γ'. 1. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου. 2. Ἡ αὐτὴ, διασκευασθεῖσα ὑπὸ Κ. Εὐθυβούλου (ὁ α' τόμος). 3. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ὑπὸ Σ. Κ. 4. Κ. Κοντογόνου φιλολογικὴ καὶ κριτικὴ ἱστορία (ὁ α' τόμος). 5. Κ. Κοντογόνου Ἐγχειρίδιον Ἑβραϊκῆς Ἀρχαιολογ. 6. Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ, ἐκδ. Γερμανοῦ ἱεροκήρυκος (περίοδος α. β'. καὶ γ'). 7. Ὁρθόδοξος διδασκαλία ὑπὸ Πλάτ. μητροπ. Μόσχας. 8. Ὁρθόδοξος Ὁμολογία ὑπὸ Π. Μογίλα. 9. Φιλότητος Ἀδελφεία ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρ. 10. Σπαρτίου Ἐντρίτον ὑπὸ Εὐγ. τοῦ Βουλγάρως. 11. Ἐλεγχοὶ Παπιστικοί, ἐκδ. Ηλία Τανταλίδου. 12. Ἐπιτομὴ τῆς ἱεραῆς ἱστορίας ὑπὸ Δ. Γρηγοριάδου.	0	3	0

13. Πρακτικὰ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας περὶ βαθμολογικοῦ συνοικεσίου κτλ.	Σώμ. Τόμ. Τόμ.	1	1
14. Ματθαίου μητροπολ. Κυζίκου Ἀντίρρησις κατὰ τῆς ἐκχυδαίσεως τῶν ἱερῶν Γραφῶν.		1	1
15. Περὶ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου ὑπὸ Θεοκλήτου Φαρμακίδου.		1	1
16. Παράλληλον φιλοσοφίας καὶ χριστιανισμοῦ.		3	3
17. Γράμματα τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῶν ἀγνωτάτων Πατριαρχῶν περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀγνωτάτης ῥωσσικῆς Συνόδου.		2	2
18. Δημητρ. Καλαβακίδου μελέτη εἰς τὸ ἅγ. Πάσχα.		1	1
19. Θεωρητικὸν Μουσικῆς.		1	1
20. Τυπικὸν Ἐκκλησιαστικὸν κατὰ τὸ ὕφος τῆς με- γάλης Ἐκκλησίας ὑπὸ Κωνστ. Πρωτοφάλτου.		1	1
21. Πρακτ. ἠθικῆς ἱερωδία, μετάφρ. Ζαχαρίου Δαμπία.		1	1
22. Διατριβὴ περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτιῶν τῶν χρεῶν τοῦ παναγίου τάφου.		1	1
23. Ῥαντισμοῦ στηλίτευσις.		1	1
24. Χωρογραφία Θεσσαλίας ὑπὸ Ἰωάνν. Λεονάρδου.		1	1
25. Λομολογία, ἥτοι πραγματεία περὶ πανώλους.		2	2
26. Ἑλληνικὴ ἱστορία Γολδσμύθ.		1	3
27. Συλλογὴ ἱατρικῶν συνταγῶν ὑπὸ Γαληνοῦ Κλάδου.		1	1
28. Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν ὑπὸ Ν. Γρίβα.		1	2
29. Ἰγιονομία ὑπὸ Ἀρχιγένους Σαράντου.		1	1
30. Ἰγιομενὴ ὑπὸ Γ. Ι. Κανελλίδου.		1	1
31. Ἐγχειρίδιον Ἐπιστολῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδ. Μελετίου.		2	2
32. Ἐπιστολαὶ Ἀδ. Κοραῆ πρὸς τὸν Πρωτοφάλην τῆς Σμύρνης.		1	1
33. Εἰρηναίου Θεμισίου γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης (μετάφρ. Ἐμμ. Φωτιάδου).		10	10
34. Κομφούκιος ἡ τέχνη τοῦ κοινωνικοῦ βίου.		1	1
35. Περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν Οὐνιτῶν μετὰ τῆς Ἐκκλη- σίας (ῥωσσιστὴ φυλλάδιον).		1	1
36. Συλλογὴ 46 φυλλαδίων διαφόρων.		46	
			106
Τὸ ὅλον τῶν ἐν τῷ λήξαντι ἔτος δωρηθέντων βιβλίων τόμοι		257	
		11	
		268	

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ Γ'.

(Σελίδι 21)

Ἀναγραφή τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1866—1867 ἀγορασθέντων
πειραματικῶν ὀργάνων διὰ τὴν Ὀργανοθήκην τῆς
Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.

α.) τῆς ἰσορροπίας ὑγρῶν καὶ ἀερίων σωμάτων.

1. Μία Ἀεραντλία μετὰ δύο πλακῶν τοῦ Σεκρετάν.
2. Τρεῖς κώδωνες.
3. Σκεύασμα πρὸς πῆξιν τοῦ ὕδατος ἐν τῷ κενῷ.
4. Κρήνη ἐν τῷ κενῷ.
5. Σκεύασμα πρὸς δεῖξιν τοῦ πορώδους τῶν σωμάτων ἐν τῷ κενῷ.
6. Σκεύασμα πρὸς δεῖξιν τῆς πτώσεως ἐν τῷ κενῷ.
7. Σκεύασμα πρὸς δεῖξιν τοῦ ἤχου ἐν τῷ κενῷ.
8. Ἡμισφαίρια τοῦ Μαγδεβούργου.
9. Κύλινδρος πρὸς δεῖξιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἐκροῆς ἐν τῷ κενῷ.
10. Κύλινδρος πρὸς δεῖξιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς βαρύτητος διὰ τῆς
[κυστεωρραγίας.
11. Ἄντλια καταθλιπτική.
12. Κρήνη διαλείπουσα.
13. Κρήνη τοῦ Ἡρώνος.
14. Δύο σίφωνες μεταγίσεως.
15. Ποτήριον Ταντάλου.
16. Ἰδραυλικὸς στρόβιλος.
17. Ἰδραυλικὸν φουσητήριον.
18. Δύο δοχεῖα Μαριώτου μετὰ τριῶν ὀπῶν πρὸς δεῖξιν τῶν διαφόρων
τρόπων τῆς ἐκροῆς.
19. Ἀγγεῖον Μαριώτου διὰ τοὺς νόμους τῆς ἐκροῆς.
20. Τρεῖς βαρομετρικοὶ σωλῆνες.
21. Δύο ὄργανα τοῦ Μαριώτου εἰς δεῖξιν τῆς ἐλαστικότητος τῶν ἀερίων
22. Ἀραιόμετρον τοῦ Νικόλσον. [σωμάτων.
23. Καρτεσιανὸς κολυμβητής.
24. Πνευμοινόμετρον ἢ Ἄλκοολόμετρον κατὰ Γαῦλουσάκ.
25. Ἀραιόμετρον διὰ τὰ ὄξέα.
26. Σκεύασμα τοῦ Πασκάλη πρὸς δεῖξιν τῆς ἴσης πιέσεως.
27. Σκεύασμα διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πυθμένος θλίψιν.
28. Σκεύασμα διὰ τὴν πρὸς τὰ ἄνω θλίψιν.
29. Σκεύασμα διὰ συγκοινωνοῦντα ὑγρά διαφόρου πυκνότητος.

β.) τῆς ἰσορροπίας στερεῶν σωμάτων.

30. Περιστρωτική μηχανή.
31. Μοχλὸς μετὰ βαρῶν.
32. Βαροῦλκον.
33. Δείγματα κοχλιῶν.
34. Κεκλιμένον ἐπίπεδον.
35. Σκεύασματα διάφορα περὶ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος.
36. Στρόβιλος.
37. Συστήματα τροχαλιῶν.
38. Γαλλικὸν μέτρον.

γ.) τοῦ θερμογόνου καὶ τῆς ἀτομικῆς ἔλξεως.

39. Θερμόμετρον Κελτίου.
40. Θερμόμετρον δεικνύον δέκατα βαθμοῦ.
41. Θερμόμετρον διαφορικὸν Λεσλῆ.
42. Σωλῆν πρὸς δεῖξιν τῆς τάσεως τῶν ἀτμῶν.
43. Σκεύασμα πρὸς δεῖξιν τῆς τάσεως ἀτμῶν εἰς συγκοινωνοῦντα ἀγγεῖα.
44. Σκεύασμα πρὸς δεῖξιν τοῦ λανθάνοντος θερμαντικοῦ τῶν ἀτμῶν.
45. Δείγμα ἄμβυκος πρὸς ἀπόσταξιν.
46. Λέβης ὑάλινος μετὰ τῆς ἀσφαλιστικῆς δικλείδος.
47. Σκεύασμα πρὸς δεῖξιν ὅτι κακὸς ἀγωγὸς τὸ ὕδωρ.
48. Ὁ δίσκος τοῦ Βουτινὺ ἐξ ἀργύρου.
49. Διάφορα ὑάλινα σκεύασματα περὶ τὴν διαστολὴν, ἀπορρόφησιν
[καὶ ἀνάξουν.
50. Λύχνος κοινός.
51. Λύχνος τοῦ Δεβερείνερ μετὰ $\frac{3}{4}$ δραμίου πλατίνης.
52. Ὅργανον διαπιδύσεως.
53. Ὅργανον ἀφορῶν τὴν διαστολὴν τῶν στερεῶν σωμάτων.
54. Λεπτοὶ σωλῆνες διὰ τριχοειδῆ φαινόμενα.

δ.) τῆς ἀκουστικῆς.

55. Φουσητήριον.
56. Σειρήν.
57. Πλάξ ὑαλίνη μετὰ τοῦ σκευάσματος τῆς δονήσεως.
58. Σύριγγ.
59. Γλωττίς.
60. Σκεύασμα εἰς παράστασιν τῶν ἡχηρῶν κυμάτων.
61. Σκεύασμα εἰς δεῖξιν τῶν ἐξ ἀντανεκλάσεως κυμάτων,

ε.) τῆς ὀπτικῆς.

62. Δύο φακοί.

- 63. Τρία πρίσματα.
- 64. Δύο σκοτεινοὶ θάλαμοι.
- 65. Ἐν Στερεοσκόπιον.
- 66. Δύο Καλειδοσκόπια.
- 67. Ἐν θαυματοτρόπιον.
- 68. Σκεύασμα Νοεμβέργου.
- 69. Διάφορα σκευάσματα τῆς χρωματολογίας.
- 70. Ὀπτικὰ ὑποστηρίγματα.
- 71. Ἐν μικροσκόπιον (ἐλλιπεῶς ὄν καὶ τανὺν ἐπισκευασθὲν καὶ συμπληρωθέν).

ζ'.) τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

- 72. Ἠλεκτρικὸν τετράγωνον.
- 73. Ἠλεκτρικὸν τηλεθόλον.
- 74. Λουγδουνικὴ λάγνηος.
- 75. Σκεύασμα τῶν ἀκίδων.
- 76. Εὐδιόμετρον κατὰ Γαύλουσάκ.
- 77. Δύο στοιχεῖα τῆς γαλβανικῆς στήλης τοῦ Βούντεν.
- 78. Ἠλεκτρομαγνήτης εὐθύγραμμος.
- 79. Σκεύασμα τοῦ Ἀμπέρ.
- 80. Σκεύασμα πρὸς διάλυσιν ἀλάτων διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.
- 81. Πομπὸς ἠλεκτρικὸς.
- 82. Τηλεγραφικὸς κώδων.
- 83. Σύρματα καὶ λαβαὶ χάλκιναι καὶ δέκα ἕλικες συναρμογῆς.

ζι'.) Χημικά.

- 84. Διάφοροι φιάλαι, ἄμβυκες καὶ δοχεῖα ὑάλινα.
- 85. Διάφοροι σωλῆνες ἐλαστικοὶ καὶ ὑάλινοι.
- 86. Διάφοροι κύψεις μετὰ ερροφίγγων ὀρειχάλκινων, κύψεις ἐλαστικαί.
- 87. Διάφοροι χόανα.
- 88. Κύλινδροι πρὸς συναγωγὴν ἀερίων.

η). Βοηθητικὰ ὕλαι.

- 89. Ἰδράργυρος $4\frac{1}{4}$ ὀκάς.
- 90. Θειοῦχος ἀνθραξ $\frac{1}{2}$ ὀκάς.
- 91. Νιτρικὸν ὀξύ $\frac{3}{4}$ ὀκάς.
- 92. Θεοικόν ὀξύ $1\frac{1}{4}$ ὀκάς.
- 93. Ἰδροχλωρικὸν ὀξύ $\frac{3}{4}$ ὀκάς.
- 94. Κηρός $\frac{1}{4}$ ὀκάς.
- 95. Φωσφόρος.
- 96. Οἰνόπνευμα $1\frac{1}{2}$ ὀκάς.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ Δ'.

Οἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο λαβόντες διπλώμα, αὐτῶν καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ διπλώματος.

- 1. Δημ. Κ. Εὐθυβούλης Βυζάντιος (α) Ἄριστα = $7\frac{3}{4}$
- 2. Σεραφεῖμ Σ. Ρόδωνίδης Ἀμασεύς (β) Ἄριστα = $7\frac{1}{2}$
- 3. Κωνσταντῖνος Α. Χρυσοφίδης Βυζάντιος (γ) Ἄριστα = $7\frac{1}{2}$
- 4. Κωνσταντῖνος Γ. Πετρίδης Ἰωαννίτης (δ) Ἄριστα = $7\frac{5}{4}$
- 5. Γεώργιος Ν. Καλυμνίδης Βυζάντιος (ε) Πάνυ καλῶς = $5\frac{3}{4}$
- 6. Ἰωάννης Δ. Τοσκίδης Καλοφερίτης (ς) Καλῶς = $4\frac{2}{4}$
- 7. Ἀλέξανδρος Μιχ. Κόνων Βυζάντιος (ζ) Καλῶς = $4\frac{3}{4}$
- 8. Ἀλέξανδρος Δ. Δημητριάδης Βυζάντιος (η) Καλῶς = $4\frac{1}{4}$
- 9. Ἰω. Π. Κωνσταντινίδης Θραξ (ἐκ Βογίας-κιοῖ) (θ) Καλῶς = $3\frac{1}{4}$
- 10. Ἀλέξανδρος Νικολάου Ξενίδης Βυζάντιος (ι) Καλῶς = $3\frac{1}{4}$

(α) Περί ἀρχῆς καὶ συστάσεως τῆς κοινωνίας.

(β) Αἰὼν τοῦ Περικλέους.

(γ) Περί τῆς ὀμῆρου ἐνότητος.

(δ) Ὅτι ὁ λόγος ἀρχει τῶν ἄλλων ψυχικῶν δυνάμεων.

(ε) Περί προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

(ς) Περί ἀρετῆς.

(ζ) Περί συνεταιρισμοῦ.

(η) Περί πολιτισμοῦ.

(θ) Περί πολυτελείας.

(ι) Σύγκρισις Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος.

ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Ἐν τῶν πρώτων καὶ ἀπαραιτήτων στοιχείων τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου πάσης Σχολῆς λόγου ἀξίας ὁμολογουμένως ἐστὶν ἡ ἀκριβὴς ἀναγραφὴ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς καὶ ἐφεξῆς ἀπολυθέντων καὶ ἀποφοιτησάντων μαθητῶν, ὡς ζώντων καὶ ἐμψύχων, οὕτως εἰπεῖν, καρπῶν, καταφανῶς ἀποδεικνυόντων, ὁποῖον καὶ ὅσον τὸ παραγαγὸν αὐτοῦς δένδρον. Τότε δὲ μάλιστα ἐπιτυγχάνει τοῦ ἱστορικοῦ σκοποῦ τοιαύτη ἀναγραφὴ, ὅταν παρέχη οὐχὶ ψιλὸν ὀνομάτων κατάλογον, ἀλλὰ καὶ τίνα μὲν τὰ αἰεὶ διδασχθέντα μαθήματα, τίνες δὲ οἱ διδάξαντες, τίς ὁ ἐν τοῖς μαθήμασι βαθμὸς τῆς προόδου παντὸς τελειοδιδάκτου, τίνες, πῶς καὶ κατὰ πόσον οἱ ἐκάστοτε τῆς Σχολῆς προστατεύσαντες Πατριάρχαι τυχόν, ἢ Ἀρχιερεῖς, ἢ ἕτεροι τοῦ ἔθνους λογάδες καὶ πρόκριτοι, καὶ τίνες οἱ διευθύναντες, καὶ ὑπὸ ποίους τινὰς τύπους καὶ περιστάσεις αὐτὴν διηύθυναν. Ἰδὸν ἐρωτήματα ἱστορικῶς σπουδαῖα, πρὸς ἃ δυστυχῶς οἱ περισωθέντες κώδικες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃ καὶ Πατριαρχικῇ τοῦ Γένους Σχολῆς οὐδὲν ἀποκρίνονται συνεχῆς καὶ ἀπληκρῖβωμένον καὶ ἄρτιον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπειδὴ ἡ εἰρημένη Σχολή, ἕως τῆς αἰσίας ἰδρύσεως τοῦ Ἀθηνῆσιν ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου, μεγάλη μὲν ἀληθῶς καὶ πρώτη γενομένη ἐν ὅλῳ τῷ ὀρθοδόξῳ τῆς Ἀνατολῆς ὀρίζοντι, αἰῶνας δὲ ἀντὶ ἐτῶν ἐπὶ τῶν γεραῶν αὐτῆς ὤμων βαστάζουσα, ἀχώριστος δὲ καὶ ἰσχυρὰ παρήγορος αἰείποτε διατελέσασα τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ παντοδαπὰς ὑποστάσα περιπετείας, οὐκ εὐφροσύνους τὰς πλείστας, ἀναντιρρήτως παρήγαγε καρποῦς, ὄσους καὶ οἴους καὶ ἐν οἷσις καιροῖς οὐδεμία σχεδὸν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ· ἐκ δὲ τῶν καρπῶν τούτων μάλιστα καταφαίνεται λαμπρῶς ἢ ἐν παντὶ χρόνῳ σχετικὴ ἀξία καὶ τελειότης αὐτῆς· διὰ ταῦτα ἡ σημερινὴ Σχολαρχία καθήκον ἑαυτῆς ἱερὸν ἡγεῖται καὶ ἀπαραίτητον τὸ προτρέψασθαι καὶ παρακαλέσαι θερμῶς ἐν ὀνόματι καὶ ἐπ' εὐκλείᾳ τῆς μεγαλωνόμου καὶ περικλεοῦς ταύτης

Σχολῆς, ἵνα πάντες οἱ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης μέχρι τοῦ, ἔτους 1863 ὅπου δῆποτε ζῶντες μαθηταὶ αὐτῆς, οἱ λαβόντες διπλώματα εὐαρεστηθῶσι πέμψαι ἀκριβῆς ἀντίγραφον ἕκαστος οὐ φέρει διπλώματος. Ὅσοι δὲ, λαβόντες τοιοῦτον, ἀπώλεσαν αὐτὸ, καὶ οὗτοι ὁμοίως παρακαλοῦνται, ἵν' ἀπὸ μνήμης γνωστοποιήσωσιν, ὡς οἶόν τε ἀκριβῶς, τὸ ἔτος τῆς ἀποφοιτήσεως αὐτῶν, τὰ μαθήματα, ὅσα καὶ ὅσον χρόνον ἐν αὐτῇ ἐδιδάχθησαν, τὸν Πατριάρχην, τὸν Σχολάρχην, τοὺς Διδασκάλους καὶ τοὺς Ἐφόρους, ἐφ' ὧν, καὶ τὸν τύπον ὡς ἐγγιστα τοῦ διπλώματος. Πᾶσι δὲ τούτοις χρῆσεται προσηκόντως ἡ Σχολαρχία, πρὸς συμπλήρωσιν καὶ συνέλειαν τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ ταύτης καὶ Πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐν τῇ ἀδιστακτῷ πεποισθῆσει ὅτι καὶ ἔθνος ὅλον καὶ ἄτομον ἐν καὶ πᾶν ἠθικὸν ἢ κοινωνικὸν κατάστημα τὸτ' ἐξαιρέτως προκόπτει καὶ τελειοῦται, ὅταν γινώσκῃ καὶ καθ' ἡμέραν μελετᾷ τὸν παρελθόντα βίον αὐτοῦ.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν αἰτουμένων πληροφοριῶν ἐπιστελλέσθω πρὸς τὸν ὑποφαινόμενον.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ .

Τῇ 7 ἰουλίου 1867.

Ὁ Σχολάρχης

Ἀρχιμανδρίτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ.

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. 1, στ. 12 γράφ. κλειζονται μάλιστα—στ. 24 γρ. σταθεραῖς—Σελ. 8, στ. 20 γρ. ἢ Κικίρων—Σελ. 12, στ. 23, γρ. μακρὸν—Σελ. 22, στ. 8 ἐξοβελιστέον τὸ: ὑπὲρ τῆς Σχολῆς.

